

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Kerta Udso, Marlen Paavo

**VISUAALNE ABIMATERJAL LASTE ISESEISVUSE TOETAMISEL
LASTEAIA ÕUEALAL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Katrin Helendi, MA

Narva 2025

KINNITUS

Oleme koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud. Lõputöö on koostatud, lähtudes Tartu Ülikooli Narva kolledži sotsiaalteaduste valdkonna üliõpilaste lõputööde koostamise ja vormistamise juhendi nõuetest.

(Allkirjastatud digitaalselt)

Kerta Udso, Marlen Paavo

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Meie, Kerta Udso, Marlen Paavo

1. Anname Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) meie loodud teose „Visuaalne abimaterjal laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal”,

mille juhendaja on MA Katrin Helendi

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Anname Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Oleme teadlikud, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitame, et lihtlitsentsi andmisega ei riku me teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kerta Udso, Marlen Paavo

Narvas, 19.05.2025. aastal

SUMMARY

Visual Aid for Promoting Children's Independence in the Kindergarten Outdoor Area

According to the Preschool Childcare Institutions Act (RT 2012, 27, 387), the primary task of a childcare institution is to create possibilities and conditions for the holistic development of a child's personality while considering their age, gender, individual needs, and characteristics. Building and enhancing of independence are among these essential aspects.

The research problem discussed in this study is the lack of systematic visual aids in kindergarten outdoor activities that support children's independent actions, particularly considering the needs of children of different ages and linguistic abilities. Our professional experience indicates that children of various ages, including those with limited vocabulary or difficulties in verbal communication, require additional support in this process. Therefore, it is essential to explore how visual aids can support children's independence in kindergarten outdoor activities and how teachers perceive the benefits of such materials.

The objective of this study was to develop a set of visual aids based on images to support children's independence in outdoor activities and to evaluate the teachers' and expert group's feedback on this educational material. As there have been no prior studies in Estonia examining the role of visual aids in enhancing children's independence in kindergarten outdoor environment, this research aims to contribute to the existing knowledge by analysing the feedback of the kindergarten teachers on the efficiency of the visual aid, their opinions on its usability and practicality, advantages and limitations of the material, and their suggestions for improvement.

For the research strategy of this bachelor's thesis, design-based research (DBR) was chosen as one of the research methods. DBR is a solutions – oriented research approach in which the research problem arises from a practical need, and the goal is to develop solutions that support practice (Lodico, Spaulding & Voegtle, 2006). This approach aligns with the objectives of this bachelor's thesis and is appropriate for addressing the research problem, research questions, and tasks.

As a result of this bachelor's thesis, a set of visual aids was developed to support children's independence in kindergarten outdoor activities for the use by both children and teachers. The visual aid consists of larger individual colourful images which are laminated and bound together. The material includes various visual elements such as outdoor play structures, children's basic needs (e.g. thirst, feeling hot), different seasons, and instructions for using outdoor equipment (e.g. only one child at a time on the trampoline).

The research findings indicate that the use of visual aids supports children's independence and self-expression in the kindergarten outdoor environment. The material is particularly helpful for younger children whose verbal skills are still developing. However, the study also identified some key challenges, such as teachers' uncertainty, lack of awareness and/or readiness to systematically use visual aids. Additionally, the testing period (January-February 2025) was considered too short to fully evaluate the efficiency of the material. For visual aids to be effective, sustainable, and naturally integrated into the outdoor environment, they must be convenient for teachers to use. This requires clearer, larger, more colourful, and weather-resistant visual materials.

Keywords: Child independence, visual aid, outdoor area, expert

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
1. VISUAALSETE ABIVAHENDITE ROLL LASTE ISESEISVUSE TÕSTMISEL.....	9
1.1. Visuaalne abimaterjal, selle olemus ning tüübid.....	9
1.2. Visuaalsete abivahendite kasutamine koolieelses eas.....	10
1.3. Lapse iseseisvuse mõiste ja selle olemus.....	11
1.4. Lasteaia õueala mõiste ja selle olemus.....	13
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA.....	15
2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	15
2.2. Uurimistöö metoodika valik ja kirjeldus.....	16
2.3. Valimi moodustamine ja kirjeldus.....	17
2.4. Uurimistöö protseduuri kirjeldus.....	19
3. KÜSITLUSE JA VISUAALSE ABIMATERJALI KATSETAMISE TULEMUSED.....	23
3.1. Õpetajate hinnangud visuaalse abimaterjali toe osas laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal.....	24
3.2. Õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta.....	27
3.3. Loodud visuaalse abimaterjali eelised ja puudused õpetajate hinnangul.....	29
3.4. Õpetajate soovitusel ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks.....	31
ARUTELU, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD.....	35
KOKKUVÕTE.....	41
KASUTATUD KIRJANDUS.....	43
LISAD.....	50
Lisa 1. Eksperthinnangujärgne visuaalne abimaterjal.....	50
Lisa 2. Küsimustik.....	52
Lisa 4. Parendatud visuaalne abimaterjal.....	60

SISSEJUHATUS

Järjest rohkem on lasteaia rühmades Eesti keelest teise kodukeelega, mõnel muul põhjusel verbaalset kõne mitte kasutavaid või vähese kõnega lapsi. Lisaks sellele on lasteaia rühmi, mis koosnevad erinevas vanuses lastest (liitühmad, kus lapsed on vanuses 1,5–7 eluaastat). Kõne puudumisel või vähese sõnavara korral on lapsel keeruline ennast väljendada või oma tunnetest, vajadustest, soovidest teada anda. Laps ei saa olla nii iseseisev, kui ta soovib. Õpetaja ei pruugi õuealal jõuda iga lapse juurde tema soovide täitmiseks või mõistmiseks, lapse abistamiseks või suunamiseks. Kõigil on õigus oma soove väljendada (Vahtramäe, 2024, lk 11). Alison Battye (2018) on märkinud, et inimestevahelisest kommunikatsioonist on suuline keeleline suhtlus vaid seitse protsenti. Enamus inimestest täiendab öeldut nii pilkkontakti, kehakeele, žestide, hääletooni jm abil.

Krull on öelnud, et lasteaia õpikeskkond peaks olema korraldatud nii, et lapse iseseisvus järk-järgult suureneks ja vajadus välise kontrolli järele samal ajal väheneks. Samuti peaks õppekeskkond olema korraldatud nii, et see aitaks kaasa lapse iseseisvuse suurendamisele (Krull, 2018, lk 20–21).

Õpikeskkond lasteaias ei piirdu vaid siseruumidega, ka õueala on õpikeskkond. Kõnel ja suhtlemisel on lapse iseseisvuse juures õuealal oluline roll. Mida varem saab laps oma soove või vajadusi kaaslastele väljendada, seda iseseisvamaks ta muutub. Vähese kõne või sõnavara puudumisel on hea, kui laps saab ennast visuaalsete piltide abil väljendada mitte ainult lasteaia siseruumides, vaid ka õuealal. Õpetajal on õuealal üldjuhul vaja korraga suunata, abistada üsna palju lapsi. Seetõttu ei ole tal sageli võimalik kõikide laste soove ja vajadusi märgata või täita.

Koolieelse lasteasutuse seadus sätestab, et lasteasutuse ülesandeks on luua igale lapsele vanust, sugu ja isikupära arvestav kasvukeskkond, mis toetab tema terviklikku arengut. Selle osa on ka lapse iseseisvuse arendamine ja toetamine (Koolieelse lasteasutuse seadus, RT I, 27.12.2012, 27, 387).

Uurimisprobleemina näeme, et lasteaia õuetegevustes puuduvad süsteemsed visuaalsed abimaterjalid, mis toetaksid laste iseseisvat tegutsemist, eriti arvestades erineva vanuse ja keeleliste võimetega laste vajadusi. Meie isiklikud tööalased kogemused näitavad, et erinevas

vanuses lapsed, sealhulgas vähese sõnavara või verbaalse kõne raskustega lapsed, vajavad selles protsessis rohkem tuge. Seetõttu on oluline uurida, kuidas visuaalne abimaterjal saab toetada laste iseseisvust lasteaia õuealal ning millised on õpetajate hinnangud selle materjali osas. Uuritud on erituge vajavate laste kõne arengu toetamist PEC`'s suhtluspiltide abil, kuid puudub selge arusaam, milliseid visuaalsed abimaterjalid toimiksid lasteaia õuealal kõige tõhusamalt. Indoneesias läbi viidud uuringus, kus uurimisprobleemina toodi välja laste vähene iseseisvus, uuriti lapse iseseisvuse arendamist mudelipildi ja pildi abil (Safitri, M., Saleh, M., & *et al.*, 2019). Soovime oma uurimistööga anda panuse, lisada teadmust selle kohta, millised on lasteaiaõpetajate hinnangud meie loodud visuaalse abimaterjali toe osas, arvamused selle kasutusmugavuse ning praktilisuse osas, visuaalse abimaterjali eelised ja puudused ning millised on nende ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks.

Bakalaureusetöö eesmärk on luua piltidel põhinev visuaalne abimaterjal, mis toetab laste iseseisvust lasteaia õuetegevustes ning selgitada välja õpetajate hinnangud sellele materjalile. Uurimistöö eesmärgi saavutamiseks püstitasime järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas toetavad visuaalsed abimaterjalid õpetajate hinnangul laste iseseisvat tegutsemist lasteaia õuetegevustes?
2. Millised on õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta?
3. Milliseid eeliseid ja puudusi toovad õpetajad esile loodud visuaalse abimaterjali kasutamisel?
4. Millised on lasteaiaõpetajate soovitud ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks?

Antud bakalaureusetöö on arendusuuring (*design-based research*), mille tulemusel loome praktiliselt kasutatava visuaalse abimaterjali.

Bakalaureusetöö sisaldab sisulisi peatükke, milles on selgitatud visuaalse abimaterjali olemus, tüübid, nende kasutamine koolieelses eas. Samuti on töös peatükid lapse iseseisvusest ning lasteaia õuealast, kuna antud teoreetiline osa on oluline ning annab ülevaate uurimisprobleemist. Metoodika peatükk annab ülevaate meie uurimistöös kasutatud meetoditest, mis sisaldab uurimistöö metoodika valikut ja kirjeldust, valimi kirjeldust, uurimistöö protseduuri kirjeldust ning küsitluse ja visuaalse abimaterjali katsetamise tulemusi. Lisaks on bakalaureusetöös välja toodud uurimistöö arutelud, järeldused ja ettepanekud ning kokkuvõte.

Uurimistöös kasutatavad mõisted:

Lapse iseseisvus – Whitebread, D., hariduspsühholoog ja professor Cambridge Ülikoolis & Zachariou, A., Roehamptoni Ülikooli haridusteaduskonna alushariduse õppejõud (2019) sõnul viitab lapse iseseisvus tema võimele teha otsuseid, lahendada probleeme ja täita ülesandeid ilma pideva täiskasvanu juhendamiseta. See hõlmab nii enesehooldusoskusi (nt söömine, riietumine) kui ka sotsiaalseid ja kognitiivseid oskusi (nt probleemilahendus, eneseregulatsioon ja otsustamine). Iseseisvuse areng toimub järk-järgult ja on mõjutatud nii lapse iseloomust kui ka keskkonnast, sealhulgas vanemate ja õpetajate toetavast juhendamisest.

Visuaalne abimaterjal (*visual aid*) – Urm (2021) bakalaureusetöös on välja toodud, et visuaalne abimaterjal (*visual aid*) on pedagoogiline vahend, mis toetab õppeprotsessi, tegevusi, esitledes teavet visuaalsel kujul. Selle eesmärk on hõlbustada õppijate arusaamist, eneseväljendamist, toetada teadmiste omandamist ning parandada suhtlemist, iseseisvust ja mälu. Visuaalsete abivahendite hulka kuuluvad näiteks pildid, diagrammid, mõistekaardid, fotod, sümbolid, videod ja muud visuaalsed esitlused, mis aitavad muuta teadmised konkreetsemaks. Hariduses on visuaalne abimaterjal oluline vahend, kuna see toetab õppijate kognitiivset arengut, pakkudes mitmekesiseid õpistiile arvestavaid lahendusi. Nägemismeele kaudu omandatud teave on sageli kergemini töödeldav ja pikaajaliselt meeldejäavam kui pelgalt suuline või tekstipõhine informatsioon. Seetõttu mängivad visuaalsed toetused olulist rolli nii varajases alushariduses kui ka edasistes haridusastmetes, aidates õppijatel mõista keerulisi ideid, toetades aktiivset osalemist ja luues seoseid õpitava ning igapäevaelu vahel.

Õueala – lasteaia territoorium, mis on piiritletud aiaga ning mõeldud eelkõige lastele mängimise võimaldamiseks (Tuuling, 2017). Tervisekaitsenõuded (2011) määratlevad õueala kui lastele mõeldud ala, mis pakub lastele ohutut, mitmekesist, vanusele sobivat ja arengut toetavat tegevust (Tervisekaitsenõuded, 2011).

Õuetegevused lasteaias hõlmavad erinevaid õppe-ja mängulisi tegevusi, mis toimuvad õues, näiteks hoovis, pargis, metsas või muudes väliskeskkondades. Need tegevused toetavad laste füüsilist aktiivsust, loovust, sotsiaalsete oskuste arengut ja looduse tundmaõppimist. Õuetegevused võivad sisaldada struktureeritud mängu, avastusõpet, matkamist, meisterdamist loodusmaterjalidega ning vaba mängu.

Ekspert – Eksperti mõistet selgitab Eesti Keele Instituudi sõnaraamat järgmiselt: asjatundja, isik, keda vaieldavail või raskeil juhtumel kutsutakse ekspertiisi tegema (Eesti Keele Instituut, 2012). Cambridge Dictionary määratleb eksperti kui isiku, kellel on kõrgetasemelised teadmised või oskused seoses konkreetse teema või tegevusega (Cambridge University Press, n.d.). Antud bakalaureusetöös on ekspertidena mõeldud Tartu ja Otepää lasteaia logopeede ning eripedagooge, kes on oma ala spetsialistid ning omavad teadmisi konkreetsetes valdkonnas. Ekspertid annavad eksperthinnangu esmasele visuaalsele abimaterjalile. Ekspertide hinnangu põhjal viidi läbi vajalikud parandused ning muudatused visuaalse abimaterjali loomisel.

1. VISUAALSETE ABIVAHENDITE ROLL LASTE ISESEISVUSE TÕSTMISEL

Antud peatükis teeme ülevaate visuaalsete abivahendite rollist laste iseseisvuse tõstmisel, visuaalsete abivahendite olemusest ja tüüpide kasutusvõimalustest, nende kasutamisest koolieelses eas, lapse iseseisvuse mõistest ja selle olemusest ning lasteaia õueala mõistest ja selle olemusest.

1.1. Visuaalne abimaterjal, selle olemus ning tüübid

Visuaalne abimaterjal hõlmab pilte, sümboleid ja trükiseid, mis esindavad sõnu või mõisteid. Lisaks sellele on visuaalne suhtlus seotud ka näoilmete, žestide ja silmaliigutuste kasutamisega, mis on igapäevane suhtlusvahend. Seetõttu on visuaalne kommunikatsioon sageli omavahel seotud, kuna toetab laste teadmiste arendamist, iseseisvuse suurendamist ja suhtlemisvõimekuse tõstmist (Achieving Stars Therapy, s.a.). Ühiskond eeldab, et iga inimene peaks kasutama oma mõtete ja soovide edastamiseks verbaalset suhtlust. Seejuures on meie hulgas neid, kelle jaoks kõnelemine on erinevatel põhjustel raskendatud või lausa võimatu. Tänapäeva keskkond on täis erinevaid märke ja sümboleid, mille tähendus on laiemale kasutajagrupile teada-tuntud. (nt erinevad teeviidad, logod jm). Pildid on lihtne ja kiire viis mingisuguse kindla info edastamiseks ning sageli sisaldab üks pilt enam kui üks sõna (Vahtramäe, 2024, lk 6).

Visuaalsed abivahendid aitavad lastel luua seoseid abstraktsete mõistete ja igapäevaelu kogemuste vahel. Need vahendid pakuvad selget viidet, mis toetab laste arusaamist ja mälu. Kuna suuline informatsioon võib kiiresti kaduda, pakuvad visuaalsed elemendid püsivalt kindlaimaid tugipunkte, mis toetavad suhtlemist ja oma soovide väljendamist (Sweller, 2011, lk 45).

Visuaalsete abivahendite erinevaid tüüpe:

1. Pildimaterjal ja sümboolid – toetavad sõnavara arengut ning aitavad kaasa keelelise mõistmise ja eneseväljenduse kujunemisele (Beukelman & Mirenda, 2013, lk 112);
2. mõttekaardid ja diagrammid – aitavad lastel seostada uusi mõisteid ja korrastada infot loogilisel viisil (Novak & Cañas, 2008, lk 23);
3. vooskeemid ja järjestustabelid – toetavad tegevuste mõistmist ja aitavad lastel arendada probleemide lahendamise oskust;

4. graafilised ajakavad – aitavad lastel ette näha ja planeerida tegevusi, toetades igapäevaste rutiinide mõistmist ja iseseisvust;
5. sotsiaalsed narratiivid – toetavad sotsiaalsete oskuste omandamist, illustreerides erinevaid suhtlusolukordi ning õpetades sobivaid käitumisviise;
6. multimeedia ja interaktiivsed visuaalid – digitaalsed illustratsioonid, animatsioonid ja õppevideod pakuvad lastele võimaluse õppida läbi mitme sensoorsete kogemuste (Mayer & Moreno, 2003).

Visuaalsed abimaterjalid on tänapäeval muutunud kaasaegse hariduse lahutamatuks osaks.

1.2. Visuaalsete abivahendite kasutamine koolieelses eas

Vahtramäe (2024) on öelnud, et kogu meid ümbritsev keskkond on täis erinevaid märke ja sümboleid, mille tähendus on enamusele tuntud. Kõik inimesed kasutavad vähemal või suuremal määral pildikeelt, mis on vahetu ning emotsioone pakkuv suhtlusviis. Eeldatakse, et soovide ja mõtete edastamiseks või suhtlemiseks on vaja kasutada verbaalset suhtlust. Erinevas vanuses lastel võib olla verbaalne kõne vähene või puudulik. Varajases eas lapse soovide sobilik toetamine läbi visuaalse abimaterjali täiskasvanu poolt aitab toetada tema iseseisvust ning vältida seeläbi erinevate probleemide tekkimist (nt käitumisprobleemid, mis on seotud frustratsiooniga, sest laps ei saa oma soove väljendada) (Vahtramäe, 2024, lk 5–6). Kui laps ei saa ennast teistele väljendada, nõrgestab see tema iseseisvuse arengut ning järgnevad tagajärjed ehk kommunikatsioonitõkked, mida Bondy ja Frost (2011) oma koostatud ülevaates on välja toonud: lapsel on võimetus oma soove kommunikeerida, võimetus keeldumist kommenteerida, võimetus osaleda sotsiaalses vestluses või ka tegevuses, võimetus teisi mõista.

Visuaalsed abivahendid on olulised koolieelses hariduses, aidates lastel paremini mõista ja omandada uusi teadmisi ning oskusi. Visuaalne õppimine hõlmab objektide, sümboolite ja strateegiate kasutamist, mis toetavad laste kognitiivset ja sotsiaalset arengut. Koolieelses eas lapsed tajuvad ja õpivad maailma eelkõige visuaalsete stiimulite kaudu, mistõttu on visuaalsete abivahendite kasutamine nende haridusteel kriitilise tähtsusega (Meyer & Land, 2005, lk 375). Seejuures ei takista visuaalsete abimaterjalide kasutamine lasteaia laste suulise kõne arengut. Visuaalne abimaterjal mitte ainult ei toeta lapse sõnavara ja kõne arengut, vaid aitab ka selle aktiveerimisele kaasa, kuna pakub lapsele positiivse suhtlemiskogemuse. Uuringud toovad välja lisaks eelnevale ka järgmised tegurid: visuaalsete abimaterjalide kasutamine suurendab lapse iseseisvust, aitab lapsel olla osa grupist, võimaldab lapsel kontrollida paremini ümbritsevat keskkonda, toetab lapse eneseregulatsiooni

(ärevuse, pahameele maandamine), võimaldab omavahel suhelda ja üksteist paremini mõista ning võimaldab last ennast ning lapsel teisi paremini tundma õppida (soovid, mõtted, enesetunne jm) (Blischak *et al.*, 2003).

Visuaalne tugi on eriti oluline erivajadustega laste puhul, näiteks autismispektri häirega lapsed, kellel võib olla raskusi verbaalse teabe töötlemisega (Hodgson, 2010, lk 89). Visuaalsed õppematerjalid on kasulikud ka kakskeelsetele ja kultuuriliselt mitmekesise taustaga lastele, kuna need pakuvad üheselt mõistetavaid õppimisvõimalusi (Paivio, 1986, lk 34). Visuaalseid abimaterjale saab rakendada vajaduspõhiselt igas vanuses inimestega, seega ei ole vanus nende kasutamisel määrav (Beukelman & Mirenda, 2005). Kõik inimesed kasutavad igapäevaselt erinevaid visuaalseid abivahendeid, nagu näiteks kehakeel, miimika, abistavad joonised, erinevad tõlkesüsteemid jm (Light, 1996).

Teadusuuringud on näidanud, et visuaalsed abivahendid parandavad laste õpioskusi ning aitavad kaasa nende üldisele arengule (Mayer & Moreno, 2002, lk 92). Visuaalne õppimine soodustab laste keskendumisvõimet ja aitab neil paremini mõista keerukaid mõisteid, võimaldades omandada teadmisi mänguliselt ja loominguliselt. Lisaks toetavad visuaalsed vahendid keelelist arengut, aidates lastel õppida uusi sõnu ning mõista keele struktuuri ja grammatikat. Lapsed reageerivad visuaalsetele stiimulitele kiiremini kui verbaalsele teabele, õppimine muutub tõhusamaks ja nauditavamaks (Tuft, 1990). Seega on visuaalsete abivahendite kasutamine koolieelses eas oluline meetod, mis toetab laste arengut, suurendab õpimotivatsiooni ning loob tugeva aluse edasiseks haridusteeks.

1.3. Lapse iseseisvuse mõiste ja selle olemus

Iseseisvus on lapse oma mina leidmine ning oma tahtmise proovilepanek. Selle puudumisel hakkab laps kahtlema nii oma tegudes kui mõtetes. Seeläbi võib edaspidises elus iseseisvalt mõtlemine või tegutsemine valmistada raskusi (Kraav, Liiger & Läänesaar, 2017, lk 54–55). Iseseisvus on positiivne ning oluline omadus, mida tuleb lastel juba varases eas arendada, et ta saaks teha oma igapäevaseid tegevusi teistest sõltumata. Wahyuni, Fadillah ja Bastian (2020) on öelnud, et iseseisvus on üks laste olulistest vajadustest juba nende varases eas ning seda tuleb varakult arendada, kuna iseseisvusel on laste edasisele tulevikule positiivne mõju. Täiskasvanute ülesandeks on tagada lapsele tema iseseisvuse arenguks soodne ning turvaline keskkond (Kivi & Sarapuu, 2005, lk 225).

Laps on oma arengus jõudnud tahtmise ajajärku juba 2–3 aastaselt ning on valmis seda ka väljendama. Eriksoni teooriale tuginedes on sel perioodil välja arenemas lapse iseseisvus (Kraav, Liiger & Läänesaar, 2007, lk 54). See periood on tähtis aeg lapse iseseisvuse, minakontseptsiooni ning enesehinnangu kujunemisel. Lapse taju on alles arenemisjärgus, ta ei taha enam sama, mis täiskasvanud. Sageli ei tea laps, mida tahab või kuidas seda öelda, ning see võib teda vihastada. (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2021, lk 122). Seetõttu on oluline, et ka selles arenguperioodis saaks laps ennast kaaslastele nt visuaalsete abimaterjalide abil väljendada. See aitab toetada lapse iseseisvust ning õpetaja saab toetada lapse eneseväljendusoskust, vältides seeläbi lapse vihastamist.

Selleks, et lapsest areneks iseseisev, psüühiliselt ning vaimselt tugev laps, on oluline roll tema kõne arengul. Lapse kogu psüühilise ning vaimse arengu aluseks on aktiivse kõne kujunemine, sest see võimaldab lapsel kaaslatega kõneleda ning enda soove väljendada (Hallap & Padrik, 2008). Eluaastatel 1–3 on lapse liikuvus suur, mistõttu saab ta oma uudishimu, nägemis-ja tegevusvajadust kergesti rahuldada. See aitab tal iseseisvamaks muutuda, sest tema kontakt ümbrusega tiheneb (Hallap & Padrik, 2008). Sellisel moel iseseisvuse arenemist saab lapsel paremini toetada just lasteaia õuealal.

Lapse iseseisvust saab toetada lapsest lähtuv kasvatus lasteaia keskkonnas. Kui õpetaja lähtub lapsest, näitab see tema usku lapse võimetesse ning potentsiaali. Nii toetatakse tema arengut ning kasvamist, arvestatakse lapse individuaalsusega. See omakorda toetab lapse enesekindlust ning laps saab muutuda järjest iseseisvamaks (Kinos & Pukk, 2010. lk 71–72). Ka erinevad arengupsühholoogid on olnud üksmeelel selle osas, et just esimesed 3 eluaastat määravad lapse edasises arengus suurt rolli. Lapse esimestel aastatel on areng tema kõikides valdkondades väga kiire, hilisemas arengus nii olulisi protsesse inimese elus enam ei toimu. Kõik, mis toimub lapse arengus esimese kolme eluaasta jooksul, moodustab tema edasise arengu tarbeks olulise baasi (Järvinen-Keltikangas, 2013, lk 15).

Nugin (2013) rõhutab, et õpikeskkonna läbimõeldud ja toimiv ülesehitus mängib olulist rolli nii lapse kui ka õpetaja toetamisel ja arengule kaasaaitamisel. Nugin ja Õun (2017, lk 63) lisavad, et sellise keskkonna kujundamiseks on erinevaid võimalusi, mis sõltuvad lapse vajadustest ja õppekeskkonna eesmärkidest. Lasteaia õuealal kasutatav visuaalne abimaterjal oma soovide väljendamiseks olukordades, mil laps seda vajalikuks peab, aitab tal erinevates suhtlussituatsioonides, vabamängus või planeeritud tegevustes ennast kaaslasele väljendada. Laps saab iseseisvalt oma soovidest märku anda. Seeläbi kasvab tema julgus, mis omakorda innustab last tegevust jätkama või selles püsima. Kõige selle keskmes areneb lapse enesekindlus ning iseseisvus.

Krull (2018) peab oluliseks lapse iseseisvuse toetamist, soovitades õpetajal luua võimalusi ning valikuid, kus lapsel tekib võimalus vastutustunde ning iseseisvuse arendamiseks. Kasutades visuaalset abimaterjali õuekeskkonnas tegutsedes, suureneb lapse iseseisvus järk-järgult ning samal ajal väheneb vajadus täiskasvanu kontrolli või abi järele (Krull, 2018, lk 453–480).

Teadlikult planeeritud keskkond, milles arvestatakse lapse tausta ja teadmisi ning mis pakub lahendusi vastavalt lapse individuaalsele arengutasemele (Sak *et al.*, 2016), toetab lapse psüühilist, sotsiaalset ja kognitiivset võimekust ning iseseisvuse arenemist (Stockall *et al.*, 2012). Lapse iseseisva tegutsemise kaudu saab kujundada ning toetada tema positiivse enesehinnangu kujunemist ja tegutsemisaktiivsust (Nugin, 2013). Seega õpikeskkond aitab kujundada lapse sotsiaalseid ja enesekohaseid oskuseid, mida ei saa talle ainult seletades õpetada, näiteks eelpool nimetatud iseseisvust ja ka isikuvabadust (Stockall & Dennis, 2012).

Õpetaja põhieesmärgiks on luua õpikeskkond, mis aitaks lapsel toetada isiklikku identiteeti, suhestuda kaaslasega, soodustada loomingulisust ning arendada kujutlusvõimet ja mõtlemisoskust (Ponti, 2008).

1.4. Lasteaia õueala mõiste ja selle olemus

Lasteaed on koht, kus lapsed veedavad suure osa oma päevast, seetõttu on oluline, et see pakuks turvalist keskkonda, mis julgustaks neid tegutsema, aktiivselt liikuma, iseseisvalt mängima ja ka teistega suhtlema. Lasteaia keskkond peaks olema kujundatud viisil, mis toetab lapse arengut ning loob võimalusi maailma avastamiseks (Anton, 2007; Nugin, 2013; tamme *et al.*, 2001).

Õueala on lasteaia territoorium, mis on piiritletud aiaga ning mõeldud eelkõige lastele mängimise võimaldamiseks (Tuuling, 2017). Lisaks saavad lapsed lasteaia õuealal aktiivselt tegutseda, maailma avastada ning õppida läbi praktiliste tegevuste. Tervisekaitseõuded (2011) määratlevad õueala kui lastele mõeldud ala, mis pakub lastele ohutut, mitmekesist, vanusele sobivat ja arengut toetavat tegevust (Tervisekaitseõuded, 2011).

Lasteaia õueala peaks olema terviklik õpikeskkond, mis täiendaks lasteaia siseruume ja pakuks lastele mitmekesiseid arenguvõimalusi. Erinevad õuealal olevad mänguvahendid ja tegevusvõimalused aitavad rikastada õppeprotsessi, toetades laste füüsilist, sotsiaalset ja kognitiivset arengut. Väliskeskkond on oluline osa õppeprotsessist, kuna see pakub võimalusi aktiivseks liikumiseks ja erinevate õppeülesannete täitmiseks, mis soodustab laste mitmekülgset arengut (Tuuling, 2017).

Lasteaia õuealad võivad olla väga erinevad nii suuruse kui planeeringu poolest. Õuealaid saab kasutada looduse muutuste jälgimiseks – ilmastikuolude, aastaegade vaheldumise ning taimede kasvu ja arengu jälgimiseks. Õueala pakub lastele võimalusi uurida looduse arengut ja õppida tundma keskkonda, kus nad kasvavad (Timoštšuk, 2005, lk 194). Õues tegutsemine annab lastele võimaluse märgata ümbritsevat loodust ja stimuleerida oma fantaasiat. Õuealal toimuvad tegevused aitavad lastel igakülgsest arenedada, pakkudes võimalusi loovuse, sotsiaalsete oskuste arendamiseks ning füüsilise arengu toetamiseks (Tuuling, 2017, lk 115–117).

Õuekeskkond kui õpikeskkond pakub lastele võimalust arendada oma kujutlusvõimet ja loovust, luues ja pakkudes võimalusi loominguliseks mänguks (Kiewra & Veselack, 2016). Looduslike materjalidega mängimine ja õues õppimine aitavad suurendada laste hoolivust, armastust ja austust looduse ja säästva käitumise vastu (Chawla, 2014; Ernst, 2021 *et al.*, 2018). Varajane lapsepõlv on laste arengus äärmiselt oluline periood, kuna koolieelses eas õpitud hoiakud, väärtused ja põhioskused mõjutavad neid kogu elu (Ernst, McAllister, Siklander & Storli, 2021).

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

Antud peatükk annab ülevaate meie uurimistöös kasutatud meetoditest. Lisaks kirjeldame valimit nende andmete põhjal, mis selgusid küsitluse (lisa 2) abil (õpetajate vanus, haridustase, tööstaaž, millises vanuses lastega töötavad, millises maakonnas töötavad). Uurimistöös tõime välja andmete töötlemise viisid.

2.1. Uurimistöõ eesmärk ja uurimisküsimused

Antud uurimistöõ annab ülevaate meie uurimistöõ eesmärgist ning sisaldab uurimisküsimusi. Uurimistöõ eesmärgi saavutamiseks kasutasime kvalitatiivset uurimismeetodit–arendusuuring (*design-based research*) ning andmekogumismeetodina küsitlust. Valminud visuaalse materjali tõhususe, praktilisuse ja kasutusmugavuse hindamiseks viisime läbi ankeetküsitluse lasteaiaõpetajate seas. Kogutud andmed struktureerisime ja analüüsisime, lähtudes uurimistöõ eesmärkidest. Küsitluse valisime põhjusel, et see võimaldas kaasata uuringusse suurema hulga inimesi (Hirsjärvi *et al.*, 2005, lk 182).

Arendusuuringus (*design-based research*) kasutasime isevalmistatud praktilist visuaalset abimaterjali, et saada teada, kas ja kuidas toetab visuaalse abimaterjali kasutamine lapse iseseisvust tema igapäevastes tegevustes lasteaia õuealal ning millised on õpetajate ja ekspertgrupi hinnangud materjali osas. Teadusuuringud on näidanud, et igas vanuses õpilased õpivad tõhusamalt, kui nad esmalt näevad objekti ja siis kuulevad selle kirjeldust. Selline objekt-märgisõpe on tõhusam kui märgis-objekti õpe, kuna visuaalne esitus pakub lastele selget ja arusaadavat kujutist, millega nad saavad seostada õpitavad mõisted (Mitchell & Sutherland, 2020, lk 366–377).

Uurimistöõ eesmärgi saavutamiseks püstitasime neli uurimisküsimust:

1. Kuidas toetavad visuaalsed abimaterjalid õpetajate hinnangul laste iseseisvat tegutsemist lasteaia õuetegevustes?
2. Millised on õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta?
3. Milliseid eeliseid ja puudusi toovad õpetajad esile loodud visuaalse abimaterjali kasutamisel?
4. Millised on lasteaia õpetajate soovitusel ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks?

Esimese uurimisküsimusega soovisime teada saada õpetajate hinnanguid visuaalse abimaterjali olulisusele laste iseseisvuse toetamisel õuealal. Teise uurimisküsimusega soovisime teada saada, millised on õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse osas. Kolmanda uurimisküsimusega soovisime teada saada visuaalse abimaterjali eelised ja puudused ning neljanda uurimisküsimusega soovisime saada õpetajate soovitusi ning ettepanekuid visuaalse abimaterjali täiustamiseks.

2.2. Uurimistöö metoodika valik ja kirjeldus

Oma bakalaureusetöö uurimisstrateegiaks valisime uurimismeetodina arendusuuringu (*design-based research*). Arendusuuring on uurimisviis, mille eesmärk on arendada ja katsetada lahendusi, mis lähtuvad reaalsest praktilisest probleemist ning toetavad seeläbi konkreetset hariduspraktikat (Lodico, Spaulding & Voegtle, 2006). Meie bakalaureusetöö praktiline eesmärk ja uurimisprobleem sobituvad hästi selle lähenemisega, kuna otsime lahendusi, mis oleksid rakendatavad ning aitaksid toetada laste arengut tegelikus õpikeskkonnas. McKenney ja Reeves (2012) kirjeldavad arendusuuringut kui tsüklilist protsessi, mille etapid on analüüsimine, disainimine, väljatöötamine, rakendamine ja hindamine. Ka meie töös tugineb uurimuse läbiviimine sellele tsüklilisele lähenemisele, kasutades ADDIE-mudeli loogikat. Seetõttu kasutasime oma uuringu läbiviimisel ADDIE mudelit ehk tsüklilist protsessi. Mudeli põhjal tabeli koostamisel tuginesime varasemale uurimistööle (Morozov, 2023). Antud mudel võimaldas meil tsükli lõppedes luua soovitud visuaalse abimaterjali lapse iseseisvuse toetamiseks lasteaia õuealal (Branch, 2009). Otsustasime oma uurimistöös just arendusuuringu kasuks, kuna see meetod võimaldab meil luua, testida ja täiustada visuaalset abimaterjali, lähtudes nii praktilisest vajadusest haridusvaldkonnas kui ka isiklikust kogemusest ja vajadusest õpetajana.

Enne visuaalse abimaterjali loomist analüüsisime, kas tegemist on arendusuuringu või tegevusuuringuga.

Tegevusuuringu lähenemine on rohkem suunatud haridustöötaja enda praktikate parandamisele, samas kui arendusuuring püüab luua uusi, teaduspõhiseid lahendusi, mida saab laiendada ka teistele haridusasutustele, nt teised lasteaiaid (Kemmis & McTaggart, 2005; Dick, 2006). Meie eesmärgiks oli välja töötada üldiselt rakendatav visuaalne abimaterjal lasteaedades, seetõttu ei olnud tegevusuuringu suunatus praktilise probleemilahenduse

täiustamisele meile sobiv lähenemine. Arendusuuring on teaduslikult põhjalikum ja suunatud laiemale lahendusele, mis võib ulatuda tulevikus meie õppepraktikast kaugemale ning anda väärtuslikku teavet teooria arendamiseks (Anderson & Shattuck, 2012). Tegevusuuring, mis on samuti oluline haridussektori praktikutele, ei pruugi pakkuda sama ulatuslikku lahendust, kui eesmärgiks on luua uus materjal, nagu visuaalne abimaterjal laste iseseisvuse toetamiseks lasteaia õuealal (Cohen & Manion, 2007). Otsustasime valida arendusuuringu, kuna see meetod sobib kõige paremini visuaalse abimaterjali loomise ja testimise protsessi. See annab võimaluse mitte ainult arendada uusi lahendusi, vaid ka hinnata nende tõhusust ja mõju reaalses õpikeskkonnas.

Andmete kogumisel rakendasime küsitluse meetodit (Hirsjärvi *et al.*, 2005, lk 182), kuna see võimaldab esitada suurema hulga küsimusi ja kaasata vastajaid laiapõhjalisemalt. Selline viis on tõhus ka anonüümsuse tõttu, mis aitab kaasa vastuste usaldusväärsusele. Küsimustiku koostamisel lähtusime oma uurimisküsimustest ning võtsime eeskujuks ka varasemates uuringutes kasutatud vorme ja küsimusi (Uusmaa, 2016; Visnapuu, 2020; Maasik, 2023). Seejuures arvestasime oma uurimistöö spetsiifikat. Koostatud küsimustik sisaldab nii Likerti skaalal põhinevaid küsimusi (8), valikvastustega (10) kui ka avatud küsimusi (7) (lisa 2). Likerti tüüpi skaala on levinud meetod valimis osalevate hoiakute ja arvamuste mõõtmiseks. Sellised skaalad võimaldavad määratleda subjektiivseid hinnanguid, mis sobivad statistiliseks analüüsiks. Tavaliselt kasutatakse 5-pallilist skaalat. Küsimustikus olevad avatud küsimused annavad vastajatele võimaluse oma mõtteid vabalt väljendada, mis annab analüüsimiseks kvalitatiivset teavet. Seejuures valikvastustega küsimused annavad standardiseeritud vastuseid, mis sobivad kvalitatiivseks analüüsiks (Hirsjärvi & Sajavaara, 2010).

2.3. Valimi moodustamine ja kirjeldus

Valimi moodustasid bakalaureusetöö koostajate kolleegidest õpetajad Tartu ja Otepää lasteaia, kelle rühmas õpivad lapsed vanuses 1,5–7 eluaastat. Potentsiaalse valimi suurus oli 30 lasteaiaõpetajat. Kasutasime eesmärgistatud valimit. Valimi moodustasime eesmärgipäraselt, kuna soovisime lasta katsetada loodud visuaalset abimaterjali enda igapäevases töökeskkonnas. Loodud visuaalse abimaterjali saatsime enne õpetajate hinnangu saamiseks mõlema asutuse eripedagoogidele ning logopeedidele, et nende tähelepanekute põhjal abimaterjali vajadusel parendada ning täiendada. Ekspert hinnangu visuaalsele abimaterjalile andsid 6 tugispetsialisti (3 eripedagoogi ja 3 logopeedi). Poolstruktureeritud

küsimustiku saatsime elektroonselt Tartu linna ja Otepää linna valimis osalevatele õpetajatele palvega, et nad vastaksid küsimustikule visuaalse abimaterjali katsetamise perioodi järel. Potentsiaalseid vastajaid oli 30 lasteaiaõpetajat. Kokku vastas kahest lasteaiaast 30 lasteaiaõpetajat, mis on potentsiaalsest valimist 100%. Valga maakonnast vastas 20 õpetajat (66,7%) ja Tartu maakonnast 10 õpetajat (33,3%).

Küsitlusele vastajate vanus varieerus 20–60 eluaasta vahel. Kõige rohkem vastajaid oli vanuses 30–40 eluaastat (40%) ja kõige vähem vastanuid vanuses 20–30 eluaastat (3,3%). Vanuses 40–50 eluaastat oli vastanud õpetajaid 9 (30%). Kümme protsenti vastanud õpetajatest olid vanuses 50–60 eluaastat, 16,7% õpetajatest olid vanuses 60–... eluaastat.

Rühmaliigid, milles valimis osalenud õpetajad töötasid, olid erinevad. Kaksteist vastanud õpetajat töötas aiarühmas (40%), liitrühmas ja sobitusrühmas töötas võrdne arv vastanud õpetajatest – mõlemas 7 õpetajat (23,3%). Kaks vastanud õpetajast töötas sõimerühmas (6,7%) ja kaks õpetajat erirühmas (6,7%).

Mõlemas lasteaia töötasid erineva tööstaažiga õpetajad. Tööstaažiga kauem kui 20 aastat oli lasteaia töötanud 7 õpetajat, mis on 23,3%. Samaväärne tulemus oli ka vähima tööstaažiga õpetajatel (0–5 aastat). Kõige suurem õpetajate arv (11 õpetajat) on pedagoogina töötanud 11–20 aastat (36,7%). Kõige väiksem vastanute arv oli vahemikus 6–10 aastat (5 õpetajat, 16,7%). Valimis vastanud õpetajate keskmine tööstaaž oli ligikaudu 13,4 aastat.

Valdav enamus vastanud õpetajatest (24) omas kõrgharidust (80%). Pedagoogiline haridus oli omandamisel neljal õpetajal (13,3%) ning kaks vastanud õpetajatest omas keskeriharidust (6,7%).

Koostasime visuaalse abimaterjali erinevatest tegevustest, esemetest, situatsioonidest, mis võib õpetajal/lapsel ette tulla lasteaia õuealal tegutsedes (nt kiikuma, rühm, WC, kelgutama, külm jm). Kogu visuaalse abimaterjali kogusime ning koondasime nii, et see oleks lapsele õuealal tegutsedes mugav ning lihtne kasutada. Visuaalne abimaterjal oli valimis osalevatel õpetajatel lastega õuetegevustes kindla perioodi jooksul kasutamiseks (jaanuar-veebruar 2025). Pärast katsetusperioodi lõppu said valimis osalenud õpetajad meie koostatud poolstruktureeritud küsitluse abil anda tagasisidet visuaalse abimaterjali praktilisuse, iseseisvuse toetamise, kasutamismugavuse, eeliste ja puuduste osas. Valminud visuaalse abimaterjali kohta saime ekspertide hinnangu valimis osalenud õpetajate poolt.

Valimi nõrkuseks võib olla selle vähesus, mis omakorda võib piirata üldistavate järelduste tegemise võimalust. Siiski täiendavad kaks valitud meetodit – küsitlus ja arendusuuring – teineteist ning võimaldavad saada põhjalikuma ja täpsema ülevaate meie käsitletavast teemast.

2.4. Uurimistöö protseduuri kirjeldus

Kasutasime oma uuringu läbiviimisel ADDIE mudelit ehk tsüklilist protsessi ning koostasime kõikidest läbiviidud etappidest tabeli (Tabel 1).

Tabel 1. Arendusuuringu etapid ja ülesanded.

Etapp	Ülesanded
Analüüsimise etapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Probleemi püstitamine ● Eesmärkide püstitamine ● Ekspertide kaasamine, et saada vajalikku infot visuaalse abimaterjali loomiseks ning parendamiseks
Disainimise etapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Visuaalse abimaterjali koostamiseks sobiva programmi valimine ● Esialgse visuaalse materjali loomine, visuaalse materjali kogumine ● Word' i dokumendi koostamine eksperthinnangu saamiseks ● Ekspert hinnangu saamine esmase visuaalse abimaterjali kohta
Väljatöötamise etapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Muudatuste tegemine saadud eksperthinnangu põhjal ● Piltide koondamine A4 formaati ● Visuaalse abimaterjali lamineerimine ● Selgitava juhendi koostamine visuaalse abimaterjali kasutamiseks valimis osalevatele õpetajatele
Rakendamise etapp	<ul style="list-style-type: none"> ● Valmis visuaalse abimaterjali jagamine valimis osalevatele õpetajatele koos selgitava juhendiga katsetamiseks perioodil jaanuar-veebruar 2025 ● Elektroonilise küsimustiku koostamine valimis osalevatele õpetajatele visuaalse abimaterjali tagasisidestamiseks

	<ul style="list-style-type: none">● Pilootküsimustiku välja saatmine ning tagasisidest lähtuvalt küsimustiku parendamine
Hindamise etapp	<ul style="list-style-type: none">● Elektroonilise küsimustiku saatmine valimis osalevatele õpetajatele tagasiside saamiseks● Valminud visuaalsele abivahendile tagasiside saamine● Visuaalsele abimaterjalile saadud hinnangute analüüs● Hinnangute põhjal uue ja parendatud visuaalse abimaterjali loomine

Allikas: Branch. (2009). Autorite koostatud.

Arendusuuringu esimeses etapis (analüüsimise etapp) analüüsisime probleemi ehk visuaalse abimaterjali loomise vajadust. Seejärel valisime sihtrühma (kolleegid enda lasteaia asutusest) ja seadsime eesmärgi (Branch, 2009). Analüüsimise etapis oli meil oluline saada infot visuaalse abimaterjali loomiseks, mistõttu otsustasime kaasata valimis osalevate lasteaedade logopeedid ja eripedagoogid.

Teises, disainimise etapis, koostasime visuaalse abimaterjali üksikpiltidest, mis on seotud tegevustega lasteaia õuealal. Pildid otsustasime koostada Canva keskkonnas, et ei tekiks ohtu autoriõiguste rikkumise osas. Canva keskkonnas lasime programmil moodustada erinevad mustvalged pildid lähtuvalt meie kirjeldusest (nt koosta mulle mustvalge visuaalne pilt lasteaia lapsele teemal kelgutama). Pildid lamineerisime ning kinnitasime omavahel metallrõngaga. Visuaalne abimaterjal oli mõeldud lapsele/täiskasvanule õuealal kasutamiseks ning kaasas kandmiseks. Koostasime Word'i dokumendi Tartu ja Otepää lasteaedade eripedagoogidele ning logopeedidele. Dokumenti koondasime Canva keskkonnas koostatud näidispildid ning avatud täpsustavad küsimused visuaalse abimaterjali loomiseks. Küsimused tugispetsialistidele eksperthinnangu saamiseks olid järgmised: Kas ja mil määral toetaksid Teie arvates meie lisatud näidispildid laste iseseisvust lasteaia õuealal (nt laps saab õpetajale oma soove avaldada, kui verbaalne kõne on veel vähene/puudub, õpetaja saab lapse soove paremini mõista jm)? Kas lisaks lapse iseseisvuse toetamisele oleks sellisel visuaalsel abimaterjalil Teie arvates ka muu lapse arengut toetav otstarve? Palusime anda tagasisidet meie visuaalse abimaterjali osas ühe nädala jooksul. See oli oluline, et saaksime vajadusel visuaalset abimaterjali enne põhiuuringu läbiviimist parendada, korrigeerida, täiendada.

Eksperthinnangu andsid kokku 3 logopeedi ja 3 eripedagoogi Tartu ja Otepää lasteaedadest. Visuaalse materjaliga tutvumise järel saime nendelt järgmise tagasiside: Visuaalne materjal peaks olema ühele lehele koondatud ilma kinnitusvahendita (erinevalt üksikpiltidest, mille olime planeerinud kinnitada metallrõngaga), pildid peaksid olema lihtsad ja konkreetseid, pilte ei tohiks olla ühel lehepoolel liiga palju, pildid peaksid olema piisava suurusega, visuaalne materjal peaks olema ilmastikukindel ning lapsele ja täiskasvanule vabalt kättesaadav. Lastele võivad pereliikmete pildid lasteaias tekitada kurbi emotsioone (nt mõni laps alles harjub lasteaia keskkonnaga).

Kolmandas, väljatöötamise etapis, korrigeerisime eksperthinnangut arvestades visuaalse abimaterjali järgnevalt: koondasime erinevad mustvalged pildid A4 paberi mõlemale lehekülje poolele nii, et piltidel oleks omavaheline loogiline seos (nt ühel real tegevused, teisel real õuealal olevad vahendid jm); lamineerisime materjali, et see oleks ilmastikukindel (katsetusperiood oli jaanuar-veebruar 2025); loobusime üksikpiltide koondamisest metallrõnga külge, et lapsel oleks õuetegevustes abimaterjali lihtsam kasutada (talvel on lastel kindad käes ning pilte keerata on keeruline); vähendasime abimaterjalist sisalduvate piltide hulka (eemaldasime abimaterjalist pildid pereliikmetest). Koostasime valimis osalevatele õpetajatele selgitava juhendi (lisa 3) visuaalse abimaterjali kasutamiseks. Lisaks sisaldas juhend meie bakalaureusetöös välja toodud lapse iseseisvuse toetamise olulisust ning uurimisprobleemi ja eesmärgi, mille tõttu soovisime antud visuaalset abivahendit kolleegidel katsetada lasta.

Neljandas, rakendamise etapis, jagasime eksperthinnangu põhjal parendatud ning valminud visuaalse abimaterjali koos selgitava juhendiga (lisa 3) valimis osalevatele lasteaegade õpetajatele. Visuaalse abimaterjali jagasime õpetajatele individuaalselt, et vajadusel lisaküsimustele kohe vastata. Visuaalse abimaterjali katsetamise periood oli kaks kuud (jaanuar-veebruar 2025). Seejärel koostasime õpetajatele poolstruktureeritud küsimustiku Google Forms veebikeskkonnas (lisa 2). Küsimustik algas sissejuhatusega, milles tänasime valimis osalenud õpetajaid visuaalse abimaterjali katsetamise eest, selgitasime, et küsimustikus osalenud vastajad on anonüümsed ning kogu teave konfidentsiaalne. Selle kohta oli vastav kinnitus märgitud küsitluse sissejuhatuses. Küsimustikule vastamise ajakulu oli ligikaudu 10 minutit. Küsimustik koosnes avatud küsimustest (7), valikvastustega küsimustest (10) ja Likerti skaalal põhinevatest küsimustest (8).

Enne põhiküsitluse läbiviimist tegime eeluuringu, et testida küsimustiku arusaadavust ja sobivust. Pilootuuring võimaldas vajadusel kohandada küsimusi enne lõplikku kasutamist (Hirsjärvi *et al.*, 2005, lk 191). Eeluuring toimus ajavahemikus 25.-27. veebruar 2025. Osalesid neli õpetajat – kaks Tartu ja kaks Otepää lasteaedadest, kes töötavad lastega vanuses 1,5 kuni 7 eluaastat. Kontakteerusime õpetajatega e-posti teel, seejuures eetikanorme silmas pidades (Teaduseetika, s.a). Viitasime küsimustiku kaaskirjas osalejate anonüümsusele. Tutvustasime õpetajatele oma bakalaureusetööd ning selle eesmärgi. Küsisime nende nõusolekut osaleda pilootuuringus. Uuringus osalesid õpetajad vabatahtlikkuse printsiipi silmas pidades. Samuti palusime õpetajatel küsimustikule vastates jälgida sellele kuluvat aega ning teha omapoolseid tähelepanekuid küsitluses olevate küsimuste osas.

Pilootuuringu järgselt täiendasime õpetajate poolt küsimustikku (lisa 2) neljateistkümne küsimust: *Kas lapsed tundsid huvi visuaalse abimaterjali vastu lasteaia õuealal (nt uurisid materjali iseseisvalt, koos kaaslastega jm)?* Likerti skaala neljandat vastusevarianti järgnevalt: *Tundsid sageli huvi.* Õpetajad märkasid, et neljas vastusevariant kordas kolmandat vastusevarianti (vastused ei erinenud, olid samad). Samuti täiendasime küsimustiku kaheksateistkümne küsimust: *Mis takistas Teil visuaalse abimaterjali kasutamist õuetegevustes? (Võimalik valida mitu varianti)* vastusevariante järgnevalt: ajapuudus; laste ja täiskasvanute arvu suhe; ilmastikuolud; ebakindlus visuaalse materjali kasutamise osas; visuaalse abimaterjali ebavajalikkus; takistusi ei olnud; muu. Õpetajate sõnul aitaks vastusevariant muu kaheksateistkümne küsimuses lisada vajadusel enda poolt sobiv takistav tegur. Pilootuuringus osalenud õpetajatel kulus küsimustikule vastamiseks kuni kümme minutit.

Viies etapp, hindamise etapp, on meie loodud visuaalse abimaterjali hindamise etapp. Loodud visuaalse abimaterjali tagasiside saamiseks olime koostanud poolstruktureeritud küsimustiku valimis osalenud õpetajatele. Koostasime küsitluse küsimused (lisa 2), lähtudes uurimistöö eesmärgist ja uurimisküsimustest, et selgitada välja õpetajate hinnangud meie loodud visuaalsele abimaterjalile. Küsimustiku küsimused järjestasime uurimusküsimuste järjekorda arvestades, tulemused esitame rühmitatult vastavalt uurimistöö küsimustele. Küsimustik sisaldas nii avatud (7), valikvastustega (10) kui ka Likerti tüüpi skaalal põhinevaid küsimusi (8). Küsimustiku edastasime kümnele Tartu lasteaia õpetajale ja kahekümnele Otepää lasteaia õpetajale. Küsimustik koosnes viiest plokist ning algas sissejuhatusega. Esimene plokk kajastas vastajate taustaandmeid (vanus, haridustase, töökogemus pedagoogina, rühmaliik,

lasteasutuse asukoht). Teine plokk – lapse iseseisvuse toetamine lasteaia õuetegevustes (7 küsimust), kolmas plokk – visuaalse abimaterjali kasutusmugavus ja praktilisus (5 küsimust), neljas plokk – visuaalse abimaterjali eelised ja puudused (4 küsimust) ja viies plokk – soovitud ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks (4 küsimust). Küsimustiku saatsime valimis osalevatele õpetajatele e-kirja kaudu. Küsimustiku koostasime Google Forms veebikeskkonnas. Vastajad said lingi, mis suunas neid küsitluskeskkonda. Perioodi küsimustele vastamiseks oli 10.03.2025 – 23.03.2025. aastal. Lasteaiaõpetajatele saatsime vastamise meeldetuletuse 19.03.2025. aastal. Viimased vastused laekusid 23.03.2025. aastal. Küsimustikust kogutud andmeid töötlesime Microsoft Excel 2007 tabelarvutusprogrammis ning vormistasime töö Microsoft Word 2007 abil.

Valimis osalenud õpetajate hinnangutest lähtuvalt parendasime oma visuaalset abimaterjali järgnevalt: koostasime fotod reaalistest õuealal olevatest atraktsioonidest, vahenditest jm, millega lapsed igapäevaselt kokku puutuvad. Koostasime visuaalse materjali varasemast suuremate üksikfotodena ning kõitsime pildid omavahel kokku metallrõngaga (lisa 4, joonis 1). See oli oluline, et edaspidi oleks võimalik fotosid juurde lisada või vähemaks võtta vastavalt aastaajale, teemale või muule vajadusele. Üksikfotodest koosnevad visuaalset abimaterjali on lastel ning õpetajatel õuealal mugavam kasutada.

Uurimistöö käigus järgisime teadustöö eetilisi põhimõtteid, mis põhinevad osalejate väärikuse, privaatsuse ja õiguste austamisel. Andmete kogumiseks kasutasime anonüümset küsimustikku, mille täitmine oli vabatahtlik. Osalejad olid informeeritud uurimistöö eesmärgist, andmete kasutamise viisidest. Kuna küsimustik oli anonüümne, ei kogutud vastajatelt isikuandmeid ning vastuseid ei seostatud konkreetsete isikutega. Kogutud andmeid kasutasime üksnes teadustöö eesmärgil ning neid analüüsisime üldistatud kujul. Tagame, et tulemusi esitatakse ausalt, läbipaistvalt ning ilma kallutatusteta. Kõik kasutatud allikad oleme korrektselt viidanud vastavalt APA 7. väljaandele, järgides akadeemilise aususe ja teadusliku eetika põhimõtteid.

3. KÜSITLUSE JA VISUAALSE ABIMATERJALI KATSETAMISE TULEMUSED

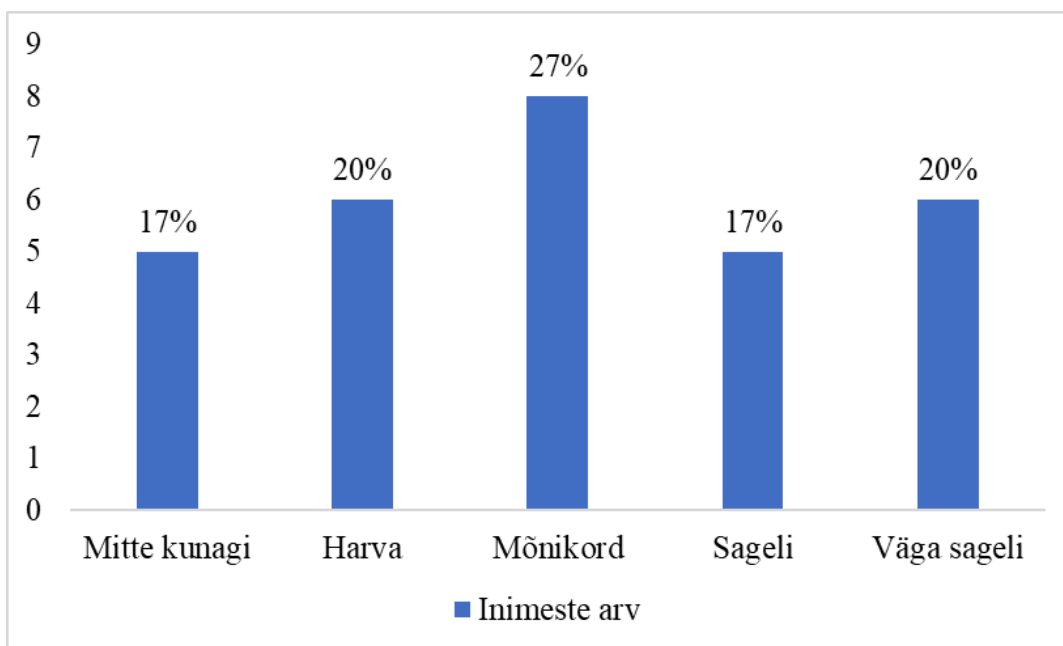
Uurimistöö eesmärk oli luua piltidel põhinev visuaalne abimaterjal, mis toetab laste iseseisvust õuetegevustes ning selgitada välja õpetajate hinnangud sellele materjalile. Sellest tulenevalt püstitasime järgmised uurimisküsimused:

1. Kuidas toetavad visuaalsed abimaterjalid õpetajate hinnangul laste iseseisvat tegutsemist lasteaia õuetegevustes?
2. Millised on õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta?
3. Milliseid eeliseid ja puudusi toovad õpetajad esile loodud visuaalse abimaterjali kasutamisel?
4. Millised on lasteaia õpetajate soovitusel ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks?

Tuginedes uurimistöös püstitatud küsimustele, anname ülevaate küsitluse tulemustest. Uuring toob välja õpetajate arvamuse ja hinnangu visuaalse abimaterjali osas. Peatükis 3.1. oleme välja toonud küsitluse tulemused, mis kajastavad õpetajate arvamust visuaalse abimaterjali toe osas laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal. Peatükk 3.2. toob välja õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta, peatükk 3.3. kajastab loodud visuaalse abimaterjali eelised ja puudused õpetajate hinnangul. Peatükk 3.4. toob välja õpetajate soovitusel ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks.

3.1. Õpetajate hinnangud visuaalse abimaterjali toe osas laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal

Antud peatükis anname ülevaate visuaalse abimaterjali toe osas laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal. Küsitluses osales kokku 30 lasteaiaõpetajat, mis on 100% valimis osalenud vastajatest. Küsimustiku vastustest selgus, et õpetajate kokkupuuted visuaalsete abimaterjalide (nt suhtlust toetavad pildid, fotod, juhendid jm) kasutamisega lasteaia õuealal on küsitluse vastuste põhjal erinevad (joonis 1). Küsimustiku tulemuste analüüsimisel selgus õpetajatepoolne visuaalsete abivahendite kasutamine töös lastega lasteaia õuealal. Valikus olid järgnevad vastusevariandid Likerti-tüüpi skaala põhjal: mitte kunagi, harva, mõnikord, sageli, väga sageli. Pakutud vastusevariantidest oli vastanutel võimalik valida üks vastusevariant.

Joonis 1. Visuaalsete abimaterjalide kasutamine oma töös lastega lasteaia õuealal

Jooniselt 1 ilmneb, et mõlema lasteaia õpetajatest 27% on kasutanud visuaalset abimaterjali oma töös mõnikord. Väga sageli või harva on lasteaedade õpetajad visuaalset abimaterjali oma töös kasutanud 20%. Vastanud õpetajates 17% (n=5) ei ole oma töös mitte kunagi visuaalset abimaterjali kasutanud. Sageli kasutavad vastanud õpetajatest visuaalset materjali õuetegevustes 17% vastanutest (n=5).

Õpetajatelt uuriti, kui oluliseks peavad nad erinevate visuaalsete abimaterjalide tähtsust laste iseseisva käitumise toetamisel. Nelikümmend kolm protsenti vastanutest pidas visuaalseid abimaterjale lapse iseseisva käitumise toetamisel pigem oluliseks ning 30% väga oluliseks. Üks vastanud õpetaja, (n=1), pidas visuaalseid abimaterjale lapse iseseisva käitumise toetamisel üldse mitte oluliseks. Kaksikümmend kaheksa protsenti vastanud õpetajatest kasutasid üliõpilaste loodud visuaalset abimaterjali lasteaia õuealal lastega suhtlemiseks, 16% vastanutest kasutasid vahendit erinevate tegevuste juhendamiseks, 33% vastanutest kasutasid loodud abivahendit lapse soovide/vajaduste mõistmiseks ning 23% vastanutest kasutasid visuaalset abimaterjali lastele enda soovide väljendamiseks. Küsitluse vastuste analüüsist selgus, et vastanud õpetajate sõnul ei pöördunud 37% lastest mitte kordagi visuaalse abimaterjali abil õpetaja poole oma soovide/vajaduste väljendamiseks. Mõnikord pöördus 20% lastest õpetaja poole oma soovide/vajaduste väljendamises visuaalse abimaterjali abil,

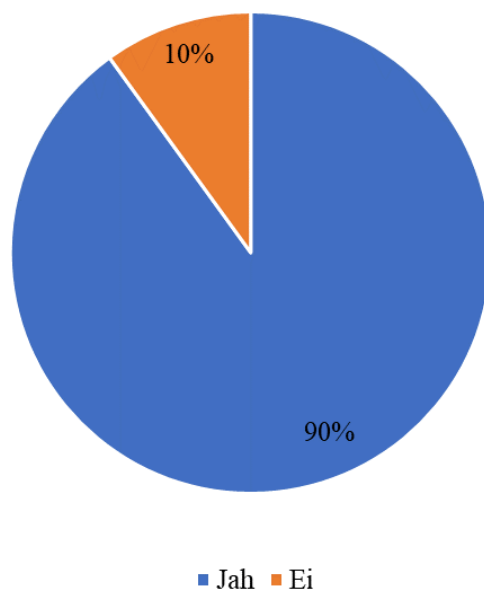
sageli pöördus 10% (n=3) lastest ning väga sageli 7% (n=2) lastest õpetaja poole visuaalse abimaterjali abil oma soove/vajadusi väljendama.

Õpetajatelt uuriti, milliseid tegevusi nende arvates toetas visuaalne abimaterjal lasteaia õuealal lapse iseseisvuse arendamisel. Kolmkümmend seitse protsenti vastanud õpetajatest tõi välja erinevaid iseseisvust arendavaid tegevusi – nt laps sai ennast selgemalt ja enesekindlamalt väljendada, visuaalne abimaterjal toetas last erinevaid õuetegevusi tehes, mängides, omavahel suheldes ning tunnete väljendamisel. Kõnetutel lastel oli lihtsam oma baasvajadustest märku anda (nt jooma, sööma, WC). Visuaalne abimaterjal toetas lapse pildi ja sõna omavahelist seostamist ning pakkus alternatiivset võimalust verbaalsele suhtlusele, kui lapse kõne oli vähene või puudus.

Lisaks küsiti õpetajatelt, kas ja milliseid muutusi märkasid nad lapse iseseisvas tegutsemises visuaalse abimaterjali kasutamise ajal lasteaia õuealal. Vastanud õpetajate vastused analüüsisid jagunesid need üldjoontes kahte erinevasse vaatenurka. Viiskümmend üks protsenti ei märganud muutusi lapse iseseisvas tegutsemises ning 41% vastanud õpetajates märkas visuaalse abimaterjali kasutamise ajal muutusi lapse iseseisvas tegutsemises. Kaksikümmend kolm vastanud õpetajat tõi küsitluses välja erinevaid situatsioone, kus visuaalne abimaterjal aitas lastel õuetegevustes paremini tegutseda (nt laps sai enda soove/vajadusi väljendada, laste omavahelisel suhtlemisel jm). Laps sai oma soove ja vajadusi väljendada (laps andis märku soovist kiikuda, juua, liugu lasta, palav). Samuti sai laps oma soove õpetajale ja eakaaslastele paremini väljendada, visuaalne abimaterjal aitas last omavahelisel suhtlemisel kaaslastega ning mõistis paremini õpetaja öeldut. Tagasihoidlikumad lapsed said julgust visuaalse abimaterjali abil oma soove või tegevusi väljendada. Lapsed said juhtida tähelepanu katki läinud õuevahenditele (visuaalne pilt katkisest mänguvahendist). Teise emakeele ning vähese kõnega lapsed said ennast selgemalt ja arusaadavamalt väljendada ning lapsed said ise üksteist tegevustes toetada või abistada (õueala kokkulepped).

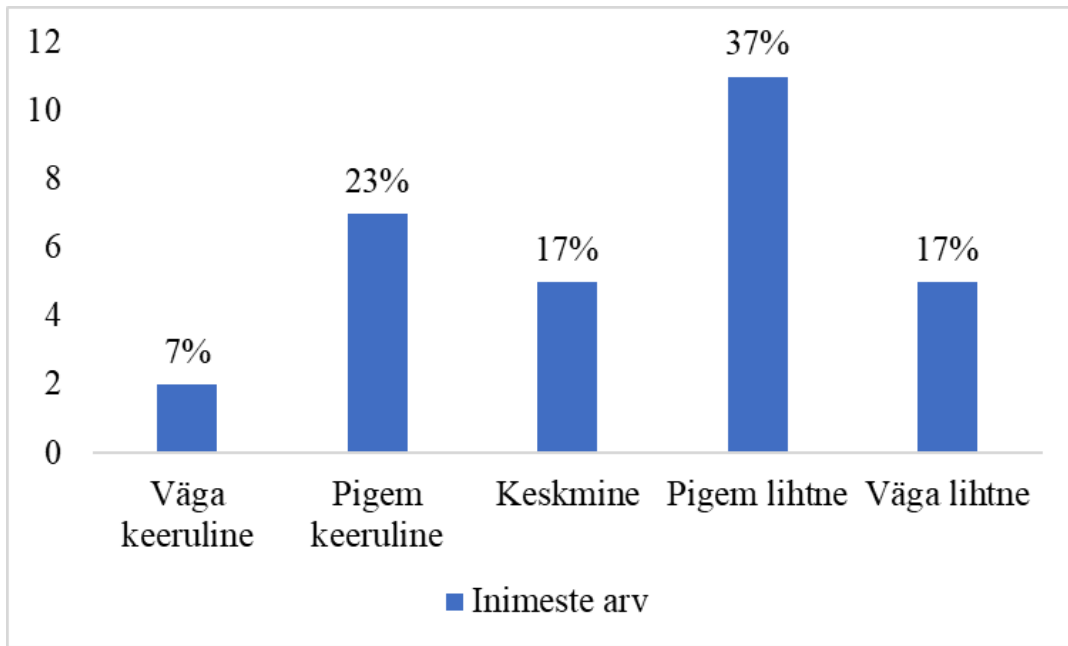
3.2. Õpetajate arvamused visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta

Selles peatükis anname ülevaate õpetajate arvamustest visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse osas. Bakalaureusetöö raames loodud visuaalne abivahend on mõeldud lapse iseseisvuse toetamiseks lasteaia õuealal. Õpetajatel paluti vastata 5-pallisel Likerti-tüüpi skaalal, kui sageli õnnestus neil kasutada lastega üliõpilaste loodud visuaalset abimaterjali lasteaia õuealal. Väide 1 – mitte kordagi, 2 – harva, 3 – mõnikord, 4 – sageli, 5 – väga sageli. Kümnel õpetajal (33%) õnnestus visuaalset abimaterjali lasteaia õuealal kasutada mõnikord, harva kasutas abimaterjali 27% vastanud õpetajatest, sageli kasutas abimaterjali 20% õpetajatest ning mitte kordagi ei kasutanud loodud visuaalset abimaterjali lastega õuetegevustes 10% õpetajatest (n=3). Väga sageli õnnestus visuaalset abimaterjali kasutada 10% vastanud õpetajatest (n=3). Õpetajatelt uuriti, kuivõrd tundsid lapsed huvi visuaalse abimaterjali vastu lasteaia õuealal (nt kas lapsed uurisid materjali iseseisvalt või koos kaaslastega jm). Kolmkümmend kolm protsenti vastanud õpetajatest märkisid, et lapsed tundsid visuaalse abimaterjali kohta mõnikord huvi, sageli tundsid huvi 10% (n=3), pidevalt tundsid huvi 13% (n=4). Harva tundsid huvi õpetajate sõnul 20% ning 23% vastanud õpetajatest märkis, et lapsed ei tundnud huvi visuaalse abimaterjali vastu. Küsimustikus paluti õpetajatel vastata visuaalse abimaterjali kättesaadavuse kohta lasteaia õuealal. Õpetajatel oli võimalus vastata küsimusele variantidega jah, ei või muu (joonis 2).

Joonis 2. Visuaalse abimaterjali kättesaadavus lasteaia õuealal.

Joonisel 2 ilmneb, et suurem osa vastanutest on märkinud, et visuaalne abimaterjal oli lastele lasteaia õuealal kättesaadav. Kolme õpetaja sõnul (10%) ei olnud vahend lastele õuealal kättesaadav. Samuti märkisid need õpetajad, et kaks kuud katsetamise perioodi oli nende jaoks liiga lühike ning kuna materjal oli kaasaskantav, ei võtnud nad seda rühmast lastega õuealale liikudes kaasa. Samuti küsiti õpetajatelt kui lihtne või keeruline oli nende arvates visuaalset abimaterjali integreerida igapäevastesse õuetegevustesse. Vastajatel paluti hinnata visuaalse abimaterjali integreerimist igapäevastesse õuetegevustesse 5-pallisel Likerti-tüüpi skaalal, kus sõltuvalt väitest on 1 – väga keeruline, 2 – pigem keeruline, 3 – keskmine, 4 – pigem lihtne, 5 – väga lihtne. Joonis 3 annab ülevaate õpetajate hinnangust loodud visuaalse abimaterjali integreerumise võimalikkusest igapäevastesse õuetegevustesse.

Joonis 3. Õpetajate hinnangud loodud visuaalse abimaterjali integreerumise võimalikkusest igapäevastesse õuetegevustesse.

Jooniselt 3 ilmneb, et vaid 7% vastanud õpetajate ($n=2$) arvates oli visuaalset abimaterjali igapäevastesse õuetegevustesse väga keeruline integreerida. Suurem enamus vastajatest – 37% leidsid, et materjali oli igapäevategevustesse lasteaia õuealal pigem lihtne integreerida. Kaksikümmend kolm protsenti vastanutest leidsid, et materjali oli pigem keeruline integreerida. Väga lihtsa ning keskmisena vastasid sarnaselt 17% õpetajatest ($n=5$).

Õpetajatelt uuriti, kui võrd vajalikuks peavad nad selliste materjalide kasutamist tulevikus lapse iseseisvuse toetamisel. Vastanud õpetajatest 40% pidasid materjali kasutamist lapse iseseisvuse toetamisel mõnevõrra vajalikuks, 30% vastanutest pidasid pigem vajalikuks ning 23% vastanud õpetajatest arvasid, et sarnaste materjalide kasutamine tulevikus lapse iseseisvuse toetamisel on väga vajalik.

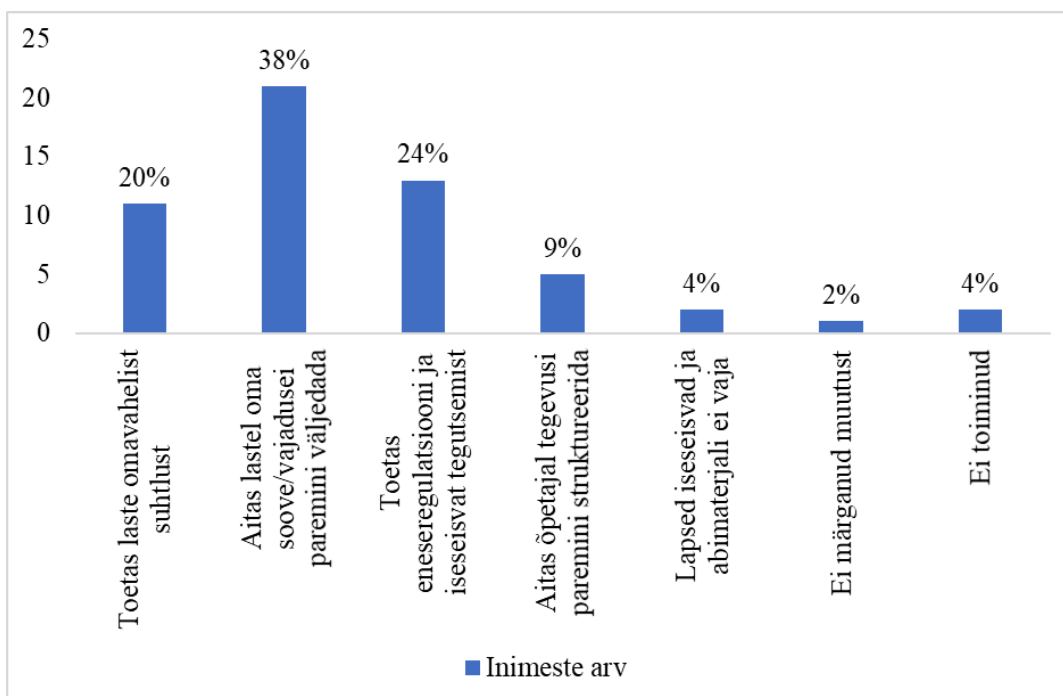
3.3. Loodud visuaalse abimaterjali eelised ja puudused õpetajate hinnangul

Antud peatükis anname ülevaate visuaalse abimaterjali eelistest ning puudustest õpetajate hinnangul. Õpetajatelt küsiti, millised takistused esinesid neil visuaalse abimaterjali kasutamisel õuetegevustes. Suurem enamus vastajatest – 27% leidis, et takistusi ei esinenud ning visuaalne abimaterjal osutus nende arvates ebavajalikuks. Kommentaaridena tõid õpetajad välja, et lapsed on piisavalt vanad (6–7 eluaastat), iseseisvad ning väljendavad oma

soove verbaalselt. Kaheksateist protsenti vastanud õpetajatest tõid takistusena välja ajapuuduse, 10% vastanud õpetajatest (n=5) leidsid, et laste ja täiskasvanute arvu suhe ei olnud vastavuses visuaalse materjali pidevaks katsetamiseks ning 10% (n=5) tõid takistusena välja ebakindluse visuaalse abimaterjali kasutamise osas.

Küsimustikus oli õpetajatel võimalus kirjeldada tegureid, mis toetasid nende visuaalse abimaterjali kasutamist õuetegevustes. Kakkümmend seitse protsenti vastanud õpetajatest tõid vastustes välja isikliku huvi visuaalse materjali kasutamise vastu. Kakkümmend üks vastanud õpetajat märkisid laste huvi ning uudishimu visuaalse abimaterjali vastu. Vastanud õpetajatest 12% tõid välja visuaalse abimaterjali kasutamismugavuse (nt praktiline, selged pildid, arusaadav juhend). Kaheksateist protsenti õpetajatest ei osanud ühtegi konkreetset toetavat tegurit välja tuua.

Õpetajatelt küsiti, millised on visuaalse abimaterjali kasutamise kõige olulisemad eelised laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal. Pakutud vastusevariantidest oli õpetajatel võimalik valida mitu varianti. Vastuste analüüsist selgus, et õpetajad hindasid visuaalsete abimaterjalide kasulikkust mitmest aspektist (joonis 4).

Joonis 4. Visuaalse abimaterjali kasutamise kõige olulisemad eelised laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal õpetajate hinnangul.

Joonisel 4 ilmneb, et 38% vastanud õpetaja arvates aitas visuaalne abimaterjal lastel oma soove/vajadusi paremini väljendada. Kaksikümmend neli protsenti vastanud õpetajatest tõid välja, et visuaalne abimaterjal toetas laste eneseregulatsiooni ja iseseisvat tegutsemist. Üksteist vastanud õpetajat (20%) leidis, et visuaalne abimaterjal toetas laste omavahelist suhtlust. Samaselt 4% vastanud õpetajatest (n=2) leidis, et lapsed on iseseisvad ning visuaalset abimaterjali ei vaja ja samuti arvati, et visuaalne abivahend ei toiminud. Kaks protsenti vastanud õpetajatest (n=1) ei märganud muutust.

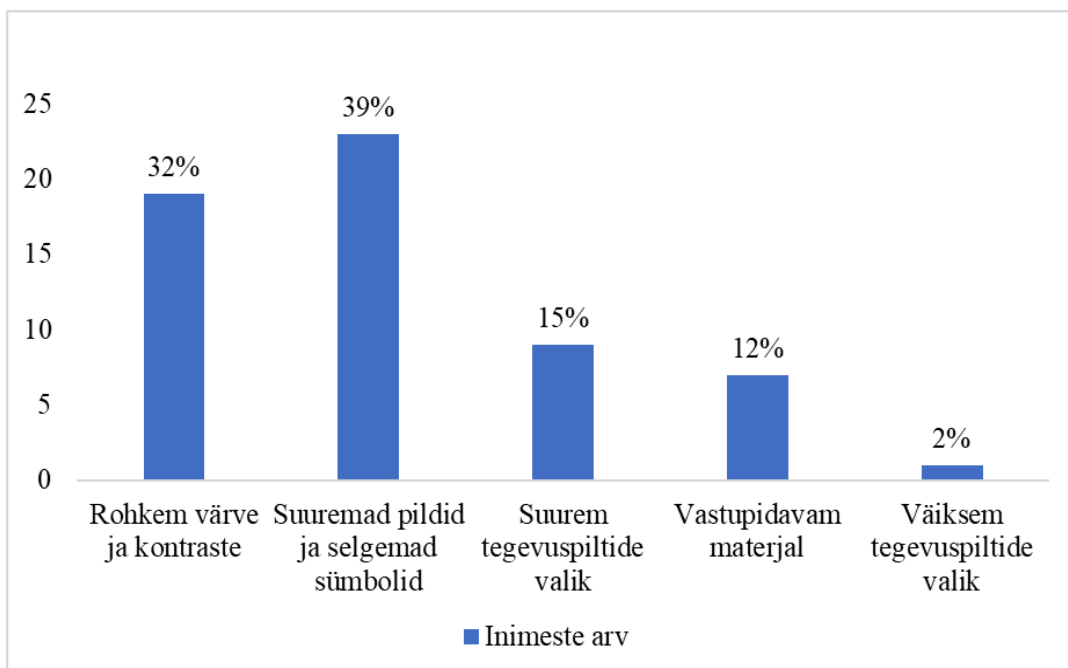
Õpetajatel paluti hinnata 5-pallisel Likerti-tüüpi skaalal, kuid võrd vähendas visuaalse abimaterjali kasutamine nende töökoormust seoses laste juhendamisega lasteaia õuealal. Väide 1 – ei, pigem suurendas töökoormust, 2 – ei muutnud töökoormust, 3 – vähendas töökoormust mõnevõrra, 4 – vähendas töökoormust märgatavalt, 5 – jah, vähendas oluliselt töökoormust. Suurel enamusel vastanud õpetajatest – 43% ei muutnud visuaalse abimaterjali kasutamine laste juhendamisega seoses lasteaia õuealal nende töökoormust. Kaksikümmend seitse protsenti õpetajatest leidis, et nende töökoormus pigem suurenes ja 23% õpetajates märkis, et visuaalse abimaterjali kasutamine lasteaia õuealal laste juhendamisel vähendas nende töökoormust mõnevõrra. Ühe õpetaja arvates vähenes töökoormus märgatavalt ning üks õpetaja märkis, et visuaalse abimaterjali kasutamine vähendas tema töökoormust oluliselt.

3.4. Õpetajate soovitusel ja ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks

Selgitamiseks välja võimalused visuaalse abimaterjali arendamiseks ja tõhusamaks kasutamiseks lasteaia õuealal, palusime õpetajatel esitada ettepanekuid selle parendamiseks ning jagada oma kogemusi ja soovitusi edaspidiseks rakendamiseks. Kolmkümmend kaheksa protsenti vastanud õpetajatest soovitasid kasutada suuremaid pilte. Kaksikümmend kaks protsenti õpetajatest sooviks, et visuaalne abimaterjal oleks võimalusel kohandatav (nt erinevate aastaaegade seotud tegevused, õueala kokkulepped jm). Vastanud õpetajatest 11% (n=4) tõid välja, et värvilised pildid kõnetaksid lapsi rohkem. Neliteist protsenti vastanud õpetajatest (n=5) leidis, et loodud visuaalne abimaterjal on sobilik kasutamiseks olemasoleval kujul. Samuti peeti oluliseks selle suuremat kättesaadavust õuealal ning integreerimist lasteaia õuekeskkonna loomulikuks osaks. Õpetajad märkisid ettepanekutes, et visuaalne abimaterjal on eriti sobilik just noorematele või vähese kõnega lastele, aidates toetada iseseisvust. Seda seisukohta jagas 8% vastanud õpetajatest. Vastanud õpetajatest 3% (n=1) ei osanud välja tuua

konkreetseid ettepanekuid visuaalse abimaterjali parendamiseks/arendamiseks lasteaia õuealal.

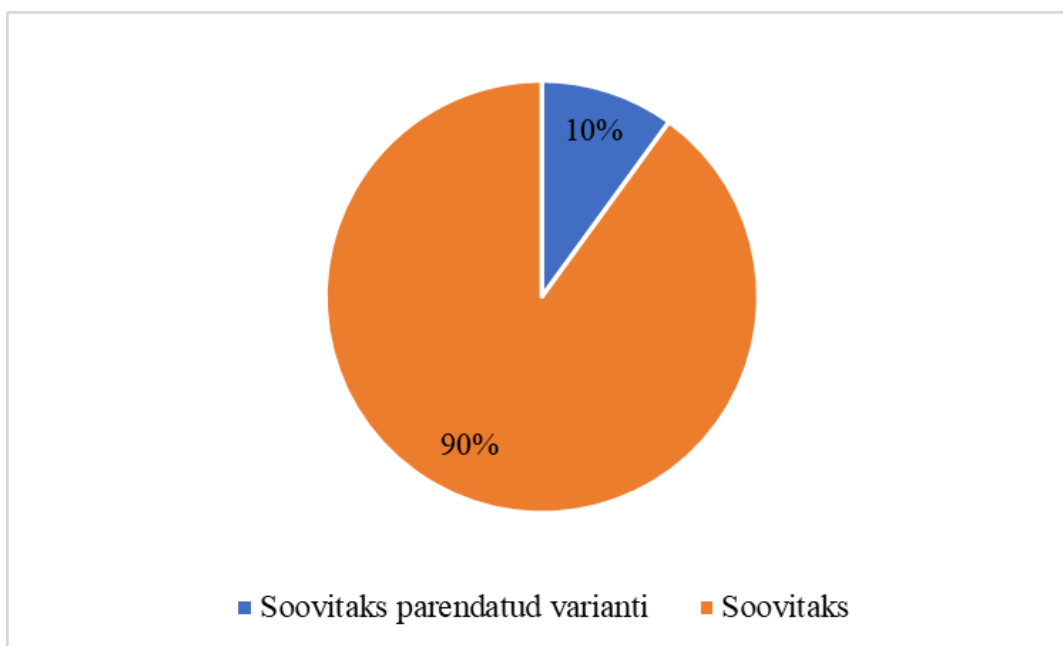
Tulemuste analüüsisist ilmnestid õpetajate ootused visuaalse abimaterjali kujunduse ja sisu osas. Vastanud õpetajad said valida erinevate muudatusettepanekute vahel, mis hõlmasid nii materjali visuaalset kui ka sisulist täiustamist (joonis 5). Valikus olid järgmised võimalused: rohkem värve ja kontraste, suuremad pildid ja selgemad sümbolid, suurem tegevuspiltide valik, vastupidavam materjal ja väiksem tegevuspiltide valik. Pakutud vastusevariantidest oli õpetajatel võimalik valida mitu varianti.

Joonis 5. Õpetajate ootused visuaalse abimaterjali kujunduse ja sisu osas

Jooniselt 5 ilmneb, et enamik vastanutest (39%) eelistaksid visuaalses materjalis suuremaid pilte ja selgemaid sümboleid. Üheksateist õpetajat (32%) sooviksid visuaalses materjalis näha rohkem värve ja kontraste ning 15% õpetajatest eelistaksid materjalis näha suuremat tegevuspiltide valikut. Seitse õpetajat (12%) tõi välja, et materjal peaks olema vastupidavam ning ühe õpetaja eelistuseks oli väiksem tegevuspiltide valik visuaalses abimaterjalis.

Õpetajatelt uuriti, kas nad soovitaksid loodud visuaalset abimaterjali ka teistele lasteaedadele ning paluti oma vastuseid põhjendada. Joonis 6 annab ülevaate õpetajate soovitudest.

Joonis 6. Visuaalse abimaterjali soovitamise võimalikkus

Jooniselt 6 ilmneb, et 90% vastanud õpetajatest soovitaksid loodud visuaalset abimaterjali ka teistele lasteasutustele. Vastanud õpetajad põhjendasid oma vastuseid järgmiselt: loodud materjal pakub olulist tuge nii lapsele kui ka õpetajale, soodustades laste iseseisvust lasteaia õuealal ning arendades nende koostöö-ja suhtlemisoskusi. Lisaks on abimaterjal väärtuslik lisatuge vajavate laste toetamisel. Visuaalne abimaterjal võimaldab lastel avastada ja õppida õuekeskkonnas ilma täiskasvanu pideva juhendamiseta, soodustades seeläbi iseseisvat tegutsemist ja aktiivset osalemist. Kindlad visuaalsed märgid ja kokkulepped loovad turvalisema mängukeskkonna, samas kui nägemismeele toetuvad õppematerjalid aitavad teadmisi omandada just nendel lastel, kelle visuaalne tajumise on peamine õppimisviis. Samuti rõhutati visuaalse abimaterjali olulisust sõimerühma laste toetamisel, aidates neil paremini mõista ja omandada igapäevaseid tegevusi. Parendatud varianti visuaalsest abimaterjalist soovitaksid teistele lasteaedadele 3 vastanud õpetajat (10%). Seejuures toodi välja, et visuaalne abimaterjal võiks olla atraktiivsem (värvilised pildid).

Õpetajatelt uuriti, kas nad sooviksid võimalusel täiustada visuaalset abimaterjali praktilisuse osas. Seejuures palusime vastuseid põhjendada. Suurem osa vastanutest (36,7%) tõid välja, et materjalis olevad pildid võiksid olla suuremad ja selgemad. 20% vastanud õpetajatest soovisid visuaalses abimaterjalis näha värvilisi pilte ning 16,7% vastanud õpetajatest (n=5) sooviksid võimalusel muutmisevõimalust visuaalse abimaterjali piltide valikus (nt

kohandamine vastavalt teemale/aastaajale). Seitse protsenti vastanud õpetajatest rõhutasid materjali vastupidavuse olulisust, õpetaja motiveerimise tähtsust ning vajadust vähendada piltide hulka, eelistades üksikpilte raamatuna.

ARUTELU, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

Bakalaureusetöö eesmärk oli luua piltidel põhinev visuaalne abimaterjal, mis toetab laste iseseisvust lasteaia õuetegevustes ning selgitada välja õpetajate hinnangud sellele materjalile. Arutelu peatükis esitame arendusuuringu tulemused uurimisküsimuste kaupa.

Arutelus tuginesime teoreetilisele materjalile ning varasematele uuringutele. Järeldused esitasime arutelu osana iga uurimisküsimuse juures. Peamised tulemused, järeldused ja ettepanekud on koondatud töö kokkuvõttesse.

Esimese uurimisküsimusega soovisime teada lasteaiaõpetajate hinnanguid visuaalse abimaterjali toe osas laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuealal. Antud bakalaureusetöö uuringu tulemused annavad ülevaate lasteaiaõpetajate hinnangutest visuaalsete abimaterjalide kasutamisele laste iseseisvuse toetamisel lasteaia õuetegevustes. Analüüsist selgus, et kuigi visuaalseid abimaterjale kasutatakse lasteaia õuealal erineval määral, peavad enamik vastanud õpetajatest neid lapse iseseisva tegutsemise toetamisel tähtsaks. Uuringust ilmnes, et enamik õpetajatest pidas visuaalsete abimaterjalide kasutamist lapse iseseisva käitumise toetamisel pigem oluliseks, neist mitmed väga oluliseks. Need tulemused kinnitavad varasemate uuringute järeldusi, mille kohaselt visuaalne tugi aitab lastel mõista ja struktureerida ümbruskonnas toimuvat ning vähendab verbaalse suhtluse nõudlikkust (Bondy & Frost, 2001; Meadan *et al.*, 2011).

Visuaalsete abimaterjalide kasutamise sagedus õpetajate seas varieerus. Suur osa õpetajatest kasutas abimaterjale mõnikord, kuid märkimisväärne hulk ei olnud neid oma töös kunagi rakendanud. Seda tulemust võib seletada kas ebapiisava teadlikkuse või sobivate vahendite puudumisega (Ganz, 2007). Samuti viitab see vajadusele tõsta teadlikkust ja pakkuda rohkem koolitusi visuaalsete abimaterjalide rakendamiseks õppetegevustes.

Visuaalsete abimaterjalide rakendamine aitas kaasa laste iseseisvuse arengule. Õpetajad tõid välja, et visuaalne tugi võimaldas lastel paremini oma soove ja vajadusi väljendada ning lihtsustas suhtlemist nii eakaaslaste kui õpetajatega. Eriti olulist rolli mängis Eesti keelest teise kodukeelega ja vähese kõnega laste puhul, kelle jaoks visuaalne abimaterjal pakkus alternatiivset suhtlemisvõimalust (Mirenda, 2003).

Samuti ilmnes, et ligikaudu pooled õpetajad oli täheldanud visuaalsete abimaterjalide kasutamise ajal muutusi laste iseseisvuses. Positiivsete mõjudena tõid õpetajad välja, et lapsed suutsid paremini enda tegevusi planeerida, oma emotsioone väljendada ning omavahel suhelda. See läheb kokku varasemate uuringutega, mille kohaselt visuaalsed tugiõppevahendid vähendavad väikelaste frustratsioonid ja toetavad iseseisvat osalemist tegevustes (Hodgon, 1995).

Kuigi pooled vastanud õpetajatest ei olnud täheldanud muutusi iseseisvuses, võib see tuleneda sellest, et visuaalsete abimaterjalide kasutamise mõju avaldub pikemaajaliselt ning selle efektiivsus sõltub nende järjekindlast rakendamisest (Meadan *et al.*, 2011). Lisaks võib see viidata vajadusele paremini juhendada õpetajaid, kuidas visuaalseid abimaterjale tulemuslikult kasutada.

Teise küsimusega uurisime õpetajate arvamusi visuaalse abimaterjali kasutusmugavuse ja praktilisuse kohta. Uuringu tulemustest selgus, et õpetajad hindasid loodud visuaalse abimaterjali kasutusmugavust ja praktilisust pigem positiivselt, kuid toodi välja ka mõningaid puudusi selle rakendamisel.

Õpetajate hinnangud visuaalsete abimaterjalide kasutamise sageduse kohta varieerusid: enamik kasutas neid aeg-ajalt, osa õpetajaid harva ning väiksem osa regulaarselt. Väga sageli kasutas visuaalset abimaterjali vaid väike hulk õpetajatest, samas kui mõned õpetajatest ei kasutanud seda kordagi. Need tulemused viitavad sellele, et kuigi enamik õpetajaid kasutas loodud abimaterjali vähemalt mõningal määral, leidis ka neid, kelle jaoks see ei osutunud igapäevastes tegevustes vajalikuks või kes ei leidnud sobivat selle integreerimiseks.

Oluline aspekt oli laste huvi visuaalse abimaterjali vastu. Kuigi osa õpetajatest märkis, et lapsed tundsid selle vastu mõnikord huvi, leidis ka neid õpetajaid, kelle sõnul ei ilmutanud lapsed selle vastu huvi. Võimalik, et huvipuudus tulenes materjali vähesest kasutamisest või selle sobimatusest konkreetsete laste vajadustega.

Enamik õpetajatest kinnitas, et visuaalne abimaterjal oli lastele lasteaia õuealal kättesaadav. Siiski leiti, et kahekuuline katsetamisperiood oli liiga lühike ning kaasaskantava materjali puhul jäeti see mõnel juhul rühmast õuekeskkonda viimata. Sellest võib järeldada, et visuaalsete abimaterjalide kättesaadavust mõjutavad otseselt õpetajate töökorraldus ja vahendite integreerimise harjumused.

Õpetajate hinnangud visuaalse abimaterjali integreeritavusele igapäevastes õuetegevustes olid üldiselt positiivsed. Enamus õpetajatest leidis, et materjali oli pigem lihtne integreerida, samas kui osa õpetajatest pidas seda pigem keeruliseks. Väga keeruliseks pidasid visuaalse abimaterjali rakendamist vähesed vastanutest, samas kui mitmed õpetajad leidsid, et see oli väga lihtne. Need tulemused viitavad sellele, et kuigi enamik õpetajaid suudab selliseid materjale oma töösse kaasata, võib siiski olla vaja täiendavat juhendamist või toetust nende tõhusamaks kasutamiseks.

Kui õpetajatelt küsiti, kui vajalikuks nad peavad visuaalsete abimaterjalide kasutamist lapse iseseisvuse toetamisel tulevikus, leidis enamik, et need on vähemalt mõnevõrra vajalikud. Märkimisväärne osa õpetajatest pidas materjale pigem või isegi väga vajalikuks.

See kinnitab, et õpetajad tajuvad visuaalsete abivahendite potentsiaali, kuid nende rakendamine võib sõltuda konkreetsetest keskkonnatingimustest ning õpetajate valmisolekust neid süstemaatiliselt kasutada.

Uuringutulemused on kooskõlas varasemate uuringutega, mis kinnitavad visuaalsete abimaterjalide tõhusust laste iseseisvuse toetamisel (Bondy & Frost, 2001; Mirenda, 2003). Sellised materjalid on eriti kasulikud vähese kõnega või Eesti keelest teise kodukeelega laste jaoks, pakkudes neile alternatiivset võimalust oma soovide ja vajaduste väljendamiseks (Ganz, 2007).

Samuti võib järeldada, et visuaalsete abimaterjalide edukaks rakendamiseks on vaja piisavalt pikka katsetusperioodi ning õpetajatele suunatud täiendavat koolitust. See võimaldaks neil paremini mõista, kuidas materjali igapäevatoösse integreerida ja kuidas motiveerida lapsi seda kasutama.

Kolmas küsimus uuris loodud visuaalse abimaterjali eeliseid ja puudusi õpetajate hinnangul. Uuringu tulemustest selgus, et kuigi mitmed õpetajad pidasid materjali kasulikuks, ilmnisid ka erinevad takistused ja piirangud, mis mõjutasid selle kasutamist. Üks olulisemaid visuaalse abimaterjali eeliseid oli selle võime toetada laste eneseväljendust ja iseseisvat tegutsemist. 38% õpetajatest leidis, et materjal aitas lastel oma soove ja vajadusi paremini väljendada. See järeldus on kooskõlas varasemate uuringutega, mis rõhutavad visuaalsete abivahendite olulisust laste suhtlemisoskuste ja eneseregulatsiooni arendamisel (Dunlap & Bunton, 2019; Mayer & Moreno, 2003). Mõned õpetajad leidsid, et visuaalne abimaterjal toetas laste

eneseregulatsiooni ja iseseisvat tegutsemist, mis kinnitab teaduskirjanduses esitatud seisukohti selle kohta, et struktureeritud visuaalsed abivahendid aitavad lastel oma tegevusi paremini planeerida ja eesmärkidele keskenduda (Meadan *et al.*, 2011).

Mõned vastanud õpetajates märkisid, et visuaalne abimaterjal toetas laste omavahelist suhtlust. Arvestades, et suhtlus-ja koostööoskuste areng on varajase lapsepõlve hariduses keskse tähtsusega (Vygotski, 1978), võib järeldada, et visuaalne tugi aitas kaasa ka sotsiaalsete oskuste kujunemisele.

Kuigi mitmed õpetajad tunnustasid visuaalse abimaterjali positiivset mõju, leiti ka mitmeid puudusi ja takistusi selle kasutamisel. Peamine kriitika puudutas materjali vajalikkust vanematele lastele – osa õpetajatest leidis, et takistusi ei esinenud, kuid pidasid visuaalset abimaterjali ebavajalikuks, kuna lapsed olid vanuses 6–7 eluaastat ning suutsid oma vajadusi verbaalselt väljendada. See viitab, et visuaalsete abimaterjalide efektiivsus võib sõltuda lapse vanusest ja arengutasemest. Varasemad uuringud on samuti näidanud, et visuaalsete abivahendite mõju on suurem nooremate laste puhul, kelle verbaalne väljendusoskus on alles kujunemisjärgus (Ganz *et al.*, 2012).

Kaheksateist protsenti õpetajatest tõi esile ajapuuduse kui olulise takistuse, mis võib viidata sellele, et õpetajad vajaksid paremat juhendmaterjali või koolitust, et visuaalseid vahendeid sujuvamalt oma tegevustesse kaasata. Samuti tõid üksikud õpetajad välja, et laste ja täiskasvanute arvu suhe ei võimaldanud visuaalse materjali järjepidevat kasutamist õuekeskkonnas, kuna kõik meeskonnaliikmed ei viibinud samal ajal lastega väljas. See viitab vajadusele kohandada materjali viisil, mis võimaldaks selle iseseisvat ja lihtsat kasutamist.

Veel üks oluline takistus oli õpetajate ebakindlus materjali kasutamisel. See viitab vajadusele põhjalikumale juhendamise ja praktiliste koolituste järele, mis aitaksid õpetajatel tunda ennast enesekindlamalt visuaalsete vahendite rakendamisel (Scheuermann & Webber, 2002).

Enamik õpetajatest leidis, et visuaalse abimaterjali kasutamine lasteaia õuealal ei mõjutanud nende töökoormust, samas kui osa õpetajatest märkis, et nende töökoormus suurenes. Vaid vähesed vastanutest tundsid, et töökoormus vähenes mõnevõrra. Need tulemused viitavad sellele, et kuigi visuaalne abimaterjal võis toetada laste iseseisvust ja eneseregulatsiooni, ei

pakkunud see õpetajatele märkimisväärset ajasäästu ega hõlbustanud juhendamisprotsessi oluliselt.

Varasemad uuringud on näidanud, et visuaalsete abivahendite efektiivne kasutamine võib nõuda esialgu suuremat ajakulu ja ettevalmistust, kuid pikaajaliselt võib see toetada laste suuremat iseseisvust ja vähendada õpetajate vajadust pidevaks laste suunamiseks (Hodgdon, 1995). Seega võib järeldada, et õpetajate hinnangud töökoormuse osas võisid olla mõjutatud katsetusperioodi lühidusest – pikemaajaline kasutamine võiks tuua esile rohkem positiivseid muutusi.

Neljandas küsimuses uuriti õpetajate soovitusi ja ettepanekuid visuaalse abimaterjali täiustamiseks. Lähtuvalt uuringutulemustest ilmnnes erinevaid aspekte, mida tuleks arvesse võtta visuaalse abimaterjali täiustamisel, et see vastaks paremini lasteaiaõpetajate vajadustele. Tulemustest selgus, et õpetajad pidasid materjali mõjuvuse ja kaasavuse suurendamiseks oluliseks suuremate ja selgemate piltide kasutamist ning rohkemate värvide ja kontrastide lisamist. See viitab, et visuaalse selgus on oluline tegur, mis mõjutab laste huvi ja võimet materjalist aru saada (Arnheim, 1997; Mayer, 2020).

Lisaks soovitasid mõningad õpetajad, et materjal peaks olema kohandatav vastavalt erinevatele aastaegadele ning õuetegevustele. Kohandatavus ja paindlikkus võimaldavad visuaalsel abimaterjalil muutuda ajas ning pakkuda lastele mitmekesisemat ja kaasavat võimalust eneseväljendamiseks (Pianta *et al.*, 2016). Selline lähenemine võib suurendada materjali kasutusmugavust ja praktilisust lasteaia igapäevastes tegevustes.

Oluline on, et mõnede vastanud õpetajate arvates oli loodud visuaalne abimaterjal kasutamiseks sobilik juba olemasoleval kujul, kuid vajab suuremat kättesaadavust lasteaia õuealal ning integreerimist lasteaia keskkonda. Seda kinnitavad varasemaid uuringud, mis näitavad, et õppevahendite kättesaadavus ja kergesti kasutatav formaat mängivad olulist rolli nende efektiivsuses (Vygotski, 1978; Brodin & Renblad, 2019).

Tulemuste analüüs näitas, et enamik õpetajatest soovitaksid visuaalset abimaterjali ka teistele lasteaedadele. Peamised põhjused olid seotud lapse iseseisvuse ja eneseregulatsiooni arendamisega, suhtlemisuskuste toetamisega ning visuaalsete õppematerjalide kasulikkusega erinevate õpistiilidega lastele (Meyer, 2020; Hattie, 2012). See toetab seisukohta, et visuaalne

abimaterjal on eeskätt abiks lastele, kellel on vähem verbaalseid oskusi või vajavad täiendavat tuge.

Kokkuvõtvalt saame käesoleva uurimistöö tulemuste ja arutelu põhjal tõdeda, et valitud uurimismeetoditena kasutatud kvalitatiivne uurimisviis – arendusuuringu näol võimaldas uurimistöös püstitatud eesmärgid saavutada. Arendusuuringu ühe osa, küsimustiku vastuste analüüsimisega saime anda panuse ning lisada teadmust selle kohta, millised on lasteaiaõpetajate hinnangud meie loodud visuaalse abimaterjali toe osas, arvamused selle kasutusmugavuse ning praktilisuse osas, visuaalse abimaterjali eelised ja puudused ning millised on nende ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks.

Bakalaureusetöö üheks piiranguks võib pidada uurimistöös valimi vähesust, kuid siiski võib seda antud kontekstis pidada piisavaks, kuna uurisime kahe lasteaia õpetajate hinnanguid. Küsimustikule vastasid kõik valimis osalenud õpetajad.

Vastavalt uurimistulemustele teeme järgmised ettepanekud visuaalse abimaterjali parendamiseks ja kaasatuse suurendamiseks:

1. visuaali parandamine – suurendada piltide mõõtu ja lisada piltidele rohkem kontrasti, et need oleksid selgemad ning arusaadavamad;
2. paindlik sisu – arendada eriversioone (nt üksikpiltidena köidetud raamat), mis kajastaks aastaaegu, õuetegevusi, õueala kokkuleppeid jm;
3. materjali vastupidavus – tagada, et materjalid oleksid ilmastikukindlad ning pikemaajaliselt kasutatavad;
4. kaasamine – lõimida visuaalsed abimaterjalid õuekeskkonna loomulikuks osaks, et need oleksid alati kättesaadavad ning laste tegevustega seotud;
5. õpetajate tugi ja koolitus – pakkuda juhendmaterjale ja koolitusi, et suurendada õpetajate enesekindlust ja teadmisi visuaalsete abimaterjalide kasutamisel.

Käesoleva uurimistöö väärtus seisneb selles, et loodi visuaalne abimaterjal, mis toetab lapse iseseisvust õuetegevustes lasteaia õuealal. Loodud abimaterjal on abiks nii lastele kui õpetajatele. Edaspidiseks uurimiseks võib kasutada töös kasutatud küsitlust, laiendades valimi suurust ning uurida visuaalse abimaterjali mõju laste kõne arengule koolieelsetes lasteasutustes.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli luua piltidel põhinev visuaalne abimaterjal, mis toetaks laste iseseisvust lasteaia õuetegevustes ning selgitada välja õpetajate hinnangud sellele materjalile. Uurimisprobleemina nägime, et lasteaia õuetegevustes puudusid süsteemsed visuaalsed abimaterjalid, mis toetaksid laste iseseisvat tegutsemist, eriti arvestades erineva vanuse ja keeleliste võimetega laste vajadusi. Õpikeskkond lasteaias ei piirdu vaid siseruumidega, ka õueala on õpikeskkond. Lasteaedade tegevus lähtub põhimõttest, et iga lapse areng peab toimuma arvestades tema vanust, sugu ja individuaalseid eripärasid. Õppe-ja kasvukeskkond peab toetama lapse kui tervikliku isiksuse kujunemist. Iseseisvuse kujundamine ning tõstmine on üks nendest aspektidest, kuna kõigil on õigus oma soove väljendada.

Lähtudes eesmärgist oli bakalaureusetöö uurimismeetodiks arendusuuring (*design-based research*). Koostasime visuaalse abimaterjali (lisa 1, joonis 1, 2) lapse iseseisvuse toetamiseks lasteaia õuealal ning palusime seda valimis osalevatel õpetajatel kahe kuu jooksul katsetada (jaanuar-veebruar 2025). Katsetusperioodi lõpus palusime õpetajatel osaleda küsitluses (lisa 2), milles nad said anda hinnangu meie valminud visuaalsele abimaterjalile. Uuringu käigus jagasime koostatud visuaalse abimaterjali kolmekümnele õpetajale kasutamiseks ning kõik valimis osalenud õpetajad andsid materjalile ka omapoolse hinnangu küsitluse põhjal. Õpetajate hinnangutest ning tagasisidest lähtuvalt arendasime ning parendasime loodud visuaalset abimaterjali (lisa 4, joonis 1). Visuaalse materjali loomisel lähtusime isiklikust kogemusest ning küsitluse koostamisel teoreetilistest seisukohtadest ning varasematest uuringutest.

Bakalaureusetöö tulemusena valmis visuaalne abimaterjal (lisa 4, joonis1), mis on abiks lapse iseseisvuse toetamisel lasteaia õuetegevustes nii lapsele kui õpetajale. Visuaalne abimaterjal koosneb omavahel köidetud ja lamineeritud suuremamõõtmelistest, selgetest ja värvilistest üksikpiltidest. Materjal hõlmab erinevaid visuaalseid elemente sealhulgas õuealal leiduvaid atraktsioone, lapse baasvajadusi (nt janu, palavus), erinevaid aastaaegu ning juhiseid õuealal olevate atraktsioonide kasutamiseks (nt batuudil hüppab 1 laps korraga).

Uuringutulemustest selgus, et visuaalse abimaterjali kasutamine toetab laste iseseisvust ning eneseväljendusoskust lasteaia õuealal. Eriti kasulik on materjal noorematele lastele, kelle verbaalne väljendusoskus on veel arenemisjärgus. Peamise kitsaskohana toodi esile õpetajate

vähene teadlikkus, ebakindlus ning valmisolek visuaalset materjali süsteemselt kasutada. Samuti toodi esile katsetusperioodi liiga lühike aeg (jaanuar-veebbruar 2025). Selleks, et visuaalne abimaterjal oleks tõhus ning jätkusuutlik ja muutuks loomulikuks osaks õueala keskkonnas, peaks materjal olema õpetajale mugav kasutada. See eeldab selgemat, suuremat, värvilisemat, ilmastikukindlamat visuaalset materjali.

Uurimistöö eesmärk sai täidetud – valmis parendatud visuaalne abimaterjal, mis toetab laste iseseisvust lasteaia õuetegevustes ning on mõeldud kasutamiseks nii lastele kui õpetajatele. Edasistes uuringutes võib kasutada töös rakendatud küsitlust, laiendades valimi suurust. Samuti võib edasistes uuringutes analüüsida Eesti keelest teise kodukeelega ning erivajadustega laste iseseisvuse arengut visuaalsete vahendite toel.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Achieving Stars Therapy. (s.a.). *Visual supports in autism*. [veebileht] <https://www.achievingstarstherapy.com/blog/visual-supports-in-autism> (Viimati vaadatud: 11.05.2025).
- Anderson, T., & Shattuck, J. (2012). Design-based research: A decade of progress in education research? *Educational Researcher*, 41(1), 16–25. <https://doi.org/10.3102/0013189X11428813>
- Anton, M. (2007). Lasteaia sotsiaalne, eetiline, emotsionaalne ja füüsiline keskkond. A. Alasoo. (Toim), *Psühhosotsiaalse keskkonna juhendmaterjal koolieelsetele lasteasutustele lk 16–22*. Tallinn: OÜ Puffet Invest.
- Arnheim, R. (1997). *Visual Thinking*. University of California Press.
- Battye, A. (2018). *Who's Afraid of AAC?: The UK Guide to Augmentative and Alternative Communication*. Routledge.
- Beukelman, D., & Mirenda, P. (2005). *Augmentative and alternative communication: Supporting children and adults with complex communication needs*. (3rd ed.). Baltimore. Paul H. Brookes. Publishing.
- Beukelman, D. R., & Mirenda, P. (2013). *Augmentative and alternative communication: supporting children and adults with complex communication needs*. Paul H. Brookes Publishing.
- Blischak, D., Lombardino, L. & Dyson, A. (2003). Use of speech-generating devices: In support of natural speech. *Augmentative and Aternative Communication*, 19(1), 29–35. <https://doi.org/10.1080/0743461031000077326>
- Bondy, A., & Frost, L. (2001). The picture exchange communication system. *Behavior modification*, 25(5), 725–744.
- Bondy, A., & Frost, L. (2011). *A picture`s worth: PECS and other visual communication strategies in autism* (2nd ed.). Woodbine House.
- Branch, R. M. (2009). *Instructional design: The ADDIE approach*. Springer.
- Brodin, J., & Renblad, K. (2019). *Inclusive early childhood education: Development, resources, and practice*. Springer.
- Cacciatore, R., & Korteniemi-Poikela, E. (2021). *Jonn, tahe, enesehinnang: Lapse nutu-raevuhoogudest aggressiivsuse talitsemiseni*. Kirjastus Varrak.

Cambridge Dictionary. (2025, 20. märts). *Expert*. <https://dictionary.cambridge.org/>

Canva. (n.d.). *Dream Lab*. [Web application] <https://www.canva.com/dream-lab>

Carré-Karlinger, C., Goullier, F., jt. (2015). *Alushariduse õpetajate Euroopa mapp: Mitmekeelne ja kultuuridevaheline mõõde*. Euroopa Nõukogu kirjastus. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-07/alushariduse_opetajate_euroopa_mapp_0.pdf. (viimati vaadatud 19.05.2025).

Chawla, L. (2014). *Children's engagement with the natural world as a ground for healing*. In M. E. Krasny & K. G. Tidball (Eds.), *Greening in the red zone* (pp. 111–124). Springer. https://doi.org/10.1007/978-90-481-9947-1_9

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*, (6th ed.). Routledge.

Dick, B. (2006). Action research literature 2004–2006: Themes and trends. *Action Research*, 4(4), 439–458. https://www.researchgate.net/publication/273591861_Theory_in_action_research

Dunlap, G., & Bunton, A. (2019). *The use of visual supports to improve social and communication skills in early childhood education*. *Early Childhood Research Quarterly*, 48, 20–32.

Eesti Keele Instituut. (2012). *Eesti Keele Instituudi veebileht*. <https://eki.ee/> (viimati vaadatud 10.05.2025).

Eesti märksõnastik veebileht. (n.d.). <https://ems.elnet.ee/index.php> (viimati vaadatud 10.05.2025).

Ernst, J., McAllister, K., Siklander, P., & Storli, R. (2021). Contributions to sustainability through young children's nature play: A systematic review. *Sustainability*, 13(13), 7443. <https://doi.org/10.3390/su13137443>

Ganz, J. B., Heath, A. K., Lund, E. M., Camargo, S. P. H., Rispoli, M. J., & Boles, M. B. (2012). Effects of visual supports on social behavior in children with autism spectrum disorders: A systematic review. *Autism Research and Treatment*, 2012, 1–10.

Ganz, J. B. (2007). Classroom structured communication strategies for students with autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 22(4), 207–216.

Ganz, J. B. (2007). Classroom structuring methods and their impact on children with autism spectrum disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 22(3), 131–139. <https://doi.org/10.1177/10883576070220030201>

- Hallap, M., Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine: Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/d5daf9e7-b3dd-4722-af52-852563aefa70/content> (viimati vaadatud 19.05.2025).
- Hattie, J. (2012). *Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning*. Routledge.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Uurimuste tüübid ja peamised andmekogumismeetodid Teoses Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Kirjastus Medicina.
- Hodgdon, L. A. (1995). *Visual Strategies for Improving Communication: Practical supports for autism spectrum disorders*. QuirkRoberts Publishing.
- Hodgson, C. (2010). *Visual Supports for People with Autism: A guide for parents and professionals*. Jessica Kingsley Publishers.
<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/d663b6aa-d648-4efc-b4c3-83a3c88db76e/content> (viimati vaadatud 19.05.2025).
- Järvinen-Keltikangas, L. (2013). *Väikelapse sotsiaalsus*. Kirjastus Koolibri.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). Participatory action research. Teoses N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (toim), *The Sage handbook of qualitative research* (lk 559–603). Sage Publications.
- Kiewra, C., & Veselack, E. (2016). *Playing with nature: Supporting preschoolers' creativity in natural outdoor classrooms*. International Journal of Early Childhood Environmental Education, 4(1), 70–95.
https://naturalstart.org/sites/default/files/journal/10._final_kiewra_veselack.pdf (viimati vaadatud 10.04.2025).
- Kinos, J., & Pukk, M. (2010). *Lapsest lähtuv kasvatus. Lapse huvid esile*. TEA Kirjastus.
- Kivi, L., & Sarapuu, H. (2005). *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat*. AS Atlex.
- Koolieelse lasteasutuse seadus. (2012). RT I 2012, 27, 387.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006> (viimati vaadatud 19.05.2025).
- Kraav, I., Liiger, M. & Läänesaar, S.L. (2017). *Lapsehoidja käsiraamat*. Kirjastus Koolibri.
- Krull, E (2018). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu ülikooli kirjastus.

- Light, J. (1996). Communication is the Essence of Human Life: Reflections on Communicative Competence. *Augmentative and Alternative Communication*, 13(2), 61–70. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07434619712331277848>
- Lodico, M.G., Spaulding, D.T., & Voegtle, K.H. (2006). *Methods in educational reseach: From theory to practise*. San Francisco. Jossey-Bass. <https://psycnet.apa.org/record/2006-10326-000> (viimati vaadatud 12.05.2025).
- Maasik, M. (2023). *Lasteaiaõpetajate pädevus muuseumi kui avatud õpikeskkonna kasutamisel õppe-ja kasvatusgevuses tartu linna näitel*. (bakalaureusetöö). Tartu Ülikooli Narva Kolledž. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/49d0f902-1f23-4241-89a9-2263f9231e56/content> (viimati vaadatud 10.04.2025).
- Mayer, R. E., & Moreno, R. (2002). Animation as an Aid to Multimedia Learning. *Educational Psychology Review*, 14(1), 87–99. <https://doi.org/10.1023/A:1013184611077>
- Mayer, R. E., & Moreno, R. (2003). Nine ways to reduce cognitive load in multimedia learning. *Educational Psychologist*, 38(1), 43–52. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3801_6
- Mayer, R. E. (2020). *Multimedia Learning* (3rd ed.). Cambridge University Press. lk 89,102.
- McKenney, S. E., & Reeves, T.C. (2012). *Conducting Educational Design Research*. Routledge.
- Meadan, H., Ostrosky, M. M., Triplett, B., Michna, A., & Fettig, A. (2011). Using visual supports with young children with autism spectrum disorder: A review of literature. *Early Childhood Education Journal*, 39(2), 133–139.
- Meadan, H., Ostrosky, M. M., Triplett, B., Michna, A., & Fettig, A. (2011). Using visual supports with young children with autism spectrum disorder. *Teaching Exceptional Children*, 43(6), 28–35.
- Meadan, H., Ostrosky, M. M., Triplett, B., Michna, A., & Fettig, A. (2011). *Using visual supports with young children with autism spectrum disorder*. Teaching Exceptional Children, 43(6), 28–35. <https://doi.org/10.1177/004005991104300603>
- Meyer, J., & Land, R. (2005). Threshold Concepts and Troublesome Knowledge (2): Epistemological Considerations and a Conceptual Framework for Teaching and Learning. *Higher Education*, 49(3), 373–388. <https://doi.org/10.1007/s10734-004-6779-5>
- Mirenda, P. (2003). Toward Functional Augmentative and Alternative Communication for Students with Autism. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 34, 203–216.

Mirenda, P. (2003). Toward functional augmentative and alternative communication for students with autism. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, 34(3), 203–216.

Mitchell, D., & Sutherland, D. (2020). *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using evidence-based Teaching Strategies*. (3rd ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780429401923>

Morozov, A. (2023). Eesti keele kui teise keele arengu hindamise mängude kogumik 6–7-aastastele lastele. (magistritöö). Tallinna Ülikool.
<https://www.etera.ee/zoom/199665/view?page=30&p=separate&search=lasteaed&tool=search&view=203,2441,1730,905> (viimati vaadatud 19.05.2025)

Novak, J. D., & Cañas, A. J. (2008). *The Theory Underlying Concept Maps and How to Construct and Use Them*. Florida Institute for Human and Machine Cognition.
<https://cmap.ihmc.us/publications/researchpapers/theoryunderlyingconceptmaps.pdf> (viimati vaadatud 10.05.2025).

Nugin, K., Õun, T. (2017). *Õppe-ja kasvatustegevus lasteaias*. As Atlex.

Nugin, K. (2013). *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. As Atlex.

Paivio, A. (1986). *Mental Representations: A Dual Coding Approach*. Oxford University Press.

Pianta, R. C., La Paro, K. M., & Hamre, B. K. (2016). *Classroom Assessment Scoring System (CLASS) Manual, Pre-K*. (lk 134). Paul H. Brookes Publishing.

Ponti, G. (2008). A Flexible School for Early Childhood Education in Italy.
<https://web-archiv.eocd.org/2012-06-15/127132-40802232.pdf> (viimati vaadatud 19.05.2025).

Safitri, M., & Saleh, M. (2019). The development of children's independence at Fadhilah Amal 3 Kindergarten Dadok Raya Padang. *Garuda*.
<http://download.garuda.kemdikbud.go.id/article.php?article=1042091&val=14852&title=The%20Development%20of%20Children%27s%20Independence%20at%20Fadhilah%20Amal%203%20Kindergarten%20Dadok%20Raya%20Padang> (viimati vaadatud 19.05.2025).

Sak, R., Erden, F., & Morrisson, G. S. (2016). Child-Centred Education: Preschool Teachers' Beliefs and Self-Reported Practices. ERIC Education Resources Information Center.

Scheuermann, B., & Webber, J. (2002). *Autism: Teaching does make a difference*. Cengage Learning.

Stockall, N. S., & Dennis, L. R. (2012). *Right from the start: Universal design for preschoolers*. TEACHING Exceptional Children, 45(1), 10–17.

Sweller, J. (2011). *Cognitive Load Theory*. Springer.

Tervisekaitseõuded koolieelse lasteasutuse maa-alale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule. (2011). EV Valitsuse seadus RT I, 11.10.2011, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/111102011003> (viimati vaadatud 19.05.2025).

Timoštšuk, I. (2005). *Lapsest lähtuv kasvatus*. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Tufte, E. R. (1990). *Envisioning Information*. Graphics Press.

Tuuling, L. (2017). Õuesõppe rakendamine lasteaias. In K. Nugin & T. Õun (Koost.), *Õppe-ja kasvatusstegevus lasteaias*, (lk 115–117). Tartu: AS Atlex.

Urm, I. (2021). *Abimaterjal õpetajale tegevuste läbiviimiseks 5–7a lastega penijõe pargi õpperajal*. (bakalaureusetöö). Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/a4f8b0b8-3d7b-4a41-97f4-af57976858c3/content> (viimati vaadatud 10.04.2025).

Uusmaa, S. (2016). *Lasteaiaõpetajate teadlikkus muuseumiharidusest ja selle võimalustest alushariduse toetamisel*. (bakalaureusetöö). Tallinna Ülikooli Rakvere kolledž. <https://www.etera.ee/zoom/30951/view?page=1&p=separate&tool=info> (viimati vaadatud 10.04.2025).

Vahtramäe, M. (2024). *Kõnelevad pildid: Suhtlemise toetamine piltide abil*. Kirjastus Atlex.

Visnapuu, K. (2020). *Muuseumipedagoogika rakendamise võimalused formaalhariduses Tartu näitel*. (magistritöö). Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/items/729cbaa4-bb3e-4d79-b859-b5ff9667144e> (viimati vaadatud 19.05.2025).

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

Wahyuni, S., Fadillah, S., & Bastian, A. (2020). Children's independence skills analysis at low socioeconomic environment. *Jurnal Pendidikan Usia Dini*, 14(2), 303–312. <https://doi.org/10.21009/JPUD.142.08>

Whitebread, D., & Zachariou, A. (2019). Developmental differences in young children's self-regulation. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 62, 282–293. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0193397318300662> (viimati vaadatud 19.05.2025).

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikooli kirjastus.

<https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/3538e168-6012-4e90-8484-4bb59be8b14a/content> (viimati vaadatud 19.05.2025).

LISAD

Lisa 1. Ekspert hinnangujärgne visuaalne abimaterjal

 JOOMA	 SÕÖMA	 WC	 RÜHM	 ÕPETAJA
 KURB	 RÕÕMUS	 PAHA OLLA	 PALAV	 KÜLM
 LIUMÄGI	 KIIK	 LIIVAKAST	 LIIVAMÄNGUASJAD	 KATKI
 UISUTAMA	 KELGUTAMA	 KELK	 KINDAD	 LUMEMEMM

Joonis 1. Visuaalse abimaterjali esimene külg. Autorite koostatud.

Lisa 1 järg

 LUMI	 SALVRÄTIKUD	 NUUSKAMA	 MÄRJAD SAAPAD	 PALUN AITA!
 HAIGET SAAMA	 EHITAMA	 JALUTAMA	 KOOS MÄNGIMA	 RONIMA
 RONG	 HELIKOPTER	 VEOAUTO	 BATUUT	 PINGIKIHK
 PORIKÖÖK	 KARUSSELL	 MÄNGUMAJA	 VEDRUKIHK	 PESAKIHK

Joonis 2. Visuaalse abimaterjal teine külg. Autorite koostatud.

Lisa 2. Küsimustik

Lugupeetud lasteaiaõpetajad!

Täname Teid, et olete tutvunud ning praktikas kasutanud meie koostatud visuaalset abimaterjali, mis on loodud laste iseseisvuse toetamiseks lasteaia õuetegevustes. Teie kogemused ja tagasiside on äärmiselt väärtuslikud, hindamaks selle materjali kasulikkust, et vajadusel seda arendada ja täiendada.

Küsimustikule vastamine võtab kuni 10 minutit ning on anonüümne.

Aitäh panustatud aja ja pühendumuse eest! Kui Teil on küsimusi või vajate lisateavet, võtke palun meiega ühendust.

Lugupidamisega

Kerta Udso (kerta.udso@gmail.com)

Marlen Paavo (marlen.paavo@gmail.com)

Tartu Ülikooli Narva Kolledži üliõpilased

JAOTIS 1 – TAUSTAANDMED

1. Teie vanus

- 20–30 eluaastat
- 30–40 eluaastat
- 40–50 eluaastat
- 50–60 eluaastat
- 60–... eluaastat

Lisa 2 järg

2. Teie haridustase
 - Keskkharidus
 - Keskeriharidus
 - Pedagoogiline haridus omandamisel
 - Kõrgharidus
 - Muu
3. Teie töökogemus pedagoogina
 - 0–5 aastat
 - 6–10 aastat
 - 11–20 aastat
 - kauem kui 20 aastat
4. Millises rühmaliigis Te töötate
 - Sõimerühm
 - Aiarühm
 - Liitrühm
 - Sobitusrühm
 - Erirühm
 - Tasandusrühm
 - Muu
5. Lasteasutuse (kus Teie töötate) asukoht
 - Tartumaa
 - Valgamaa

JAOTIS 2 – LAPSE ISESEISVUSE TOETAMINE LASTEAIA ÕUETEGEVUSTES

6. Kas olete oma töös lastega kasutanud visuaalseid abimaterjale lasteaia õuealal (nt suhtlust toetavad pildid, fotod, juhendid jm)?
 - 1 – Mitte kunagi
 - 2 – Harva
 - 3 – Mõnikord
 - 4 – Sageli
 - 5 – Väga sageli

Lisa 2 järg

7. Kui oluliseks peate erinevate visuaalsete abimaterjalide tähtsust laste iseseisva käitumise toetamisel?
- 1 – Üldse mitte oluline
 - 2 – Pigem mitte oluline
 - 3 – Mõnevõrra oluline
 - 4 – Pigem oluline
 - 5 – Väga oluline
8. Millistes olukordades kasutasite meie poolt loodud visuaalset abimaterjali lasteaia õuetegevustes?
- a) Lastega suhtlemisel
 - b) Erinevate tegevuste juhendamisel
 - c) Lapse soovide/vajaduste mõistmiseks
 - d) Enda soovide väljendamisel lastel
9. Kui sageli pöördus laps visuaalse abimaterjali abil Teie poole oma soovide/vajaduste väljendamiseks?
- 1 – Mitte kunagi
 - 2 – Harva
 - 3 – Mõnikord
 - 4 – Sageli
 - 5 – Väga sageli
10. Milliseid tegevusi toetas lasteaia õuealal seoses lapse iseseisvuse toetamisega Teie arvates visuaalne abimaterjal kõige enam?
11. Kas märkasite muutusi laste iseseisvas tegutsemises visuaalse abimaterjali kasutamisel? Kui jah, siis milliseid?
- 1 – Ei märganud muutusi
 - 2 – Väga väikesed muutused
 - 3 – Mõned muutused
 - 4 – Märgatavad muutused
 - 5 – Väga suured muutused
12. Tooge näide olukorra kohta kus visuaalne abimaterjal aitas lastel õuetegevustes paremini tegutseda (nt laps sai enda soove/vajadusi väljendada, laste omavahelisel suhtlemisel jm).

Lisa 2 järg

JAOTIS 3 – VISUAALSE ABIMATERJALI KASUTUSMUGAVUS JA PRAKTILISUS

13. Kui sageli kasutasite (õnnestus teil kasutada) meie loodud visuaalset abimaterjali lasteaia õuealal?

- 1 – Mitte kunagi
- 2 – Harva
- 3 – Mõnikord
- 4 – Sageli
- 5 – Väga sageli

14. Kas lapsed tundsid huvi visuaalse abimaterjali vastu lasteaia õuealal (nt uurisid materjali iseseisvalt, koos kaaslastega jm)?

- 1 – Ei tundnud huvi
- 2 – tundsid Harva huvi
- 3 – tundsid Mõnikord huvi
- 4 – tundsid sageli huvi
- 5 – Tundsid sageli huvi

15. Kas meie poolt loodud visuaalne abimaterjal oli lasteaia õuealal lapsele/lastele vabalt kättesaadav?

- Jah
- Ei

16. Kui lihtne või keeruline oli Teie arvates visuaalset abimaterjali integreerida igapäevastesse õuetegevustesse?

- 1 – Väga keeruline
- 2 – Pigem keeruline
- 3 – Keskmine
- 4 – Pigem lihtne
- 5 – Väga lihtne

17. Kas peate selliste materjalide kasutamist tulevikus lapse iseseisvuse toetamisel vajalikuks?

- 1 – Üldse mitte vajalik
- 2 – Pigem mitte vajalik
- 3 – Mõnevõrra vajalik
- 4 – Pigem vajalik
- 5 – Väga vajalik

Lisa 2 järg

JOOTIS 4 – VISUAALSE ABIMATERJALI EELISED JA PUUDUSED

18. Mis takistas Teil visuaalse abimaterjali kasutamist õuetegevustes?

- a) ajapuudus
- b) laste ja täiskasvanute arv
- c) ilmastikuolud
- d) ebakindlus visuaalse materjali kasutamise osas
- e) visuaalse abimaterjali ebavajalikkus
- f) muu (põhjendage)

19. Mis aitas kaasa visuaalse abimaterjali kasutamisele õuetegevustes?

20. Millised olid kõige olulisemad eelised visuaalse abimaterjali kasutamisel laste iseseisvuse toetamisel?

- a) Toetas laste omavahelist suhtlust
- b) Aitas lastel oma vajadusi paremini väljendada
- c) Toetas eneseregulatsiooni ja iseseisvat tegutsemist
- d) Aitas õpetajal tegevusi paremini struktureerida
- e) Muu (palun täpsustage)

21. Kas visuaalse abimaterjali kasutamine vähendas Teie töökoormust seoses laste juhendamisega?

- a) 1 – Ei, pigem suurendas töökoormust
- b) 2 – Ei muutnud töökoormust
- c) 3 – Vähendas töökoormust mõnevõrra
- d) 4 – Vähendas töökoormust märgatavalt
- e) 5 – Jah, oluliselt vähendas töökoormust

JAOTIS 5 – SOOVITUSED JA ETTEPANEKUD VISUAALSE ABIMATERJALI TÄIUSTAMISEKS

22. Kas teil on ettepanekuid visuaalse abimaterjali arendamiseks/parendamiseks või kasutamiseks lasteaia õuealal?

23. Milliseid muudatusi soovitaksite visuaalse abimaterjali kujunduses või sisus?

- a) Rohkem värve ja kontraste
- b) Suuremad pildid ja selgemad sümbolid
- c) Suurem tegevuspiltide valik
- d) Vastupidavam materjal (nt ilmastikukindlus, tugevamad materjalid)
- e) Muu (palun täpsustage)

Lisa 2 järg

24. Kas soovitaksite seda visuaalset abimaterjali ka teistele lasteaedadele? Miks või miks mitte?

25. Kui saaksite midagi täiustada visuaalse abimaterjali praktilisuse osas, siis mida muudaksite?

Aitäh panustatud aja eest!

Lisa 3. Visuaalse abimaterjali selgitav juhend valimis osalenud õpetajatele

Head kolleegid,

Järjest rohkem on lasteaia rühmades Eesti keelest teise kodukeelega, mõnel muul põhjusel verbaalset kõne mitte kasutavaid või vähese kõnega lapsi. Lisaks sellele on lasteaia rühmi, mis koosnevad erinevas vanuses lastest (liitühmad, kus lapsed on vanuses 1,5–7 eluaastat). Kõne puudumisel või vähese sõnavara korral on lapsel keeruline ennast väljendada või oma tunnetest, vajadustest, soovidest teada anda. Laps ei saa olla nii iseseisev, kui ta soovib. Õpetaja ei pruugi õuealal jõuda iga lapse juurde tema soovide täitmiseks või mõistmiseks, lapse abistamiseks või suunamiseks. Kõigil on õigus oma soove väljendada (Vahtramäe, 2024, lk 11). Alison Battye (2018) on märkinud, et inimestevahelisest kommunikatsioonist on suuline keeleline suhtlus vaid seitse protsenti. Enamus inimestest täiendab öeldut nii pilkkontakti, kehakeele, žestide, hääletooni jm abil.

Krull on öelnud, et lasteaia õpikeskkond peaks olema korraldatud nii, et lapse iseseisvus järk-järgult suureneks ja vajadus välise kontrolli järele samal ajal väheneks. Samuti peaks õppekeskkond olema korraldatud nii, et see aitaks kaasa lapse iseseisvuse suurendamisele (Krull, 2018, lk 20–21).

Õpikeskkond lasteaias ei piirdu vaid siseruumidega, ka õueala on õpikeskkond. Kõnel ja suhtlemisel on lapse iseseisvuse juures õuealal oluline roll. Mida varem saab laps oma soove või vajadusi kaaslastele väljendada, seda iseseisvamaks ta muutub. Vähese kõne või sõnavara puudumisel on hea, kui laps saab ennast visuaalsete piltide abil väljendada mitte ainult lasteaia siseruumides, vaid ka õuealal. Õpetajal on õuealal üldjuhul vaja korraga suunata, abistada üsna palju lapsi. Seetõttu ei ole tal sageli võimalik kõikide laste soove ja vajadusi märgata või täita.

Koolieelse lasteasutuse seadus rõhutab, et igale lapsele tuleb luua eale, soole ja individuaalsetele eripäradele vastavad tingimused, et toetada tema kujunemist terviklikuks isiksuseks (RT I 2012, 27, 387). Selle eesmärgi saavutamisel on oluline ka lapse iseseisvuse arendamine.

Uurimisprobleemina näeme, et lasteaia õuetegevustes puuduvad süsteemsed visuaalsed abimaterjalid, mis toetaksid laste iseseisvat tegutsemist, eriti arvestades erineva vanuse ja keeleliste võimetega laste vajadusi. Meie isiklikud tööalased kogemused näitavad, et

erinevas vanuses lapsed, sealhulgas vähese sõnavara või verbaalse kõne raskustega lapsed, vajavad selles protsessis rohkem tuge. Seetõttu on oluline uurida, kuidas visuaalne abimaterjal saab toetada laste iseseisvust lasteaia õuealal ning millised on õpetajate hinnangud selle materjali osas. Uuritud on erituge vajavate laste kõne arengu toetamist PEC`'s suhtluspiltide abil, kuid puudub selge arusaam, milliseid visuaalsed abimaterjalid toimiksid lasteaia õuealal kõige tõhusamalt. Indoneesias läbi viidud uuringus, kus uurimisprobleemina toodi välja laste vähene iseseisvus, uuriti lapse iseseisvuse arendamist mudelipildi ja pildi abil (Safitri, M., Saleh, M., & *et al.*, 2019). Soovime oma uurimistööga anda panuse, lisada teadmused selle kohta, millised on lasteaiaõpetajate hinnangud meie loodud visuaalse abimaterjali toe osas, arvamused selle kasutusmugavuse ning praktilisuse osas, visuaalse abimaterjali eelised ja puudused ning millised on nende ettepanekud visuaalse abimaterjali täiustamiseks.

Meie bakalaureusetöö eesmärk on luua piltidel põhinev visuaalne abimaterjal, mis toetab laste iseseisvust lasteaia õuetegevustes ning selgitada välja õpetajate hinnangud sellele materjalile.

Palume Teil katsetada oma igapäevatoös lastega meie loodud visuaalset abimaterjali, mis eeskätt on mõeldud õuetegevuste toetamiseks täiskasvanutele ning lastele nende iseseisvuse toetamiseks. Materjal on lamineeritud ning ilmastikukindel, seega ei pea muretsema erinevate heitlike ilmastikuolude pärast. Asetage visuaalne materjal õuealale lastele vabalt kättesaadavale kohale, et lisaks teile ka lapsed sellega tutvuda ning vajaduse/soovi korral kasutada saaksid. Visuaalse materjaliga tutvumise ning katsetamise järel palume teil täita anonüümse küsitluse selle vajalikkuse ning otstarbekuse kohta. Saadame küsitluse teile katseperioodi lõppedes. Katsetamise periood on jaanuar-veebruar 2025 aastal.

Meie loodud visuaalne abimaterjal sisaldab erinevaid pilte Tartu ja Otepää lasteaia õuealal olevatest atraktsioonidest, võimalikest tegevustest, mänguvahenditest jm.

Oleme Teile panustatud aja eest äärmiselt tänulikud! Teie teadmised ning arvamus loeb, olete alushariduse pedagoogidena lastele esimesed hariduse andjad.

Lugupidamisega

Kerta Udso, Marlen Paavo

Tartu Ülikooli Narva Kolledži üliõpilased

Lisa 4. Parendatud visuaalne abimaterjal

Joonis 1. Parendatud visuaalne abimaterjal. Autorite koostatud.